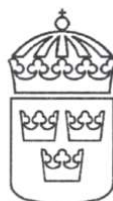

Riksdagens protokoll

1994/95:8

Onsdagen den 12 oktober

Kl 10.00 – 13.37

Protokoll
1994/95:8

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 6 oktober.

2 § Beslut om hänvisning till utskott

Proposition

1994/95:19 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Yrkanden:

1. talmannens förslag

2. framställt yrkande (mp)

Votering:

261 för talmannens förslag

39 för yrkandet

1 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll talmannens förslag att hänvisa yrk. 2, 3 och 4 till konstitutionsutskottet samt propositionen i övrigt till utrikesutskottet.

Partivis fördelning av rösterna:

För talmannens förslag: 140 s, 71 m, 15 c, 20 fp, 15 kds

För yrkandet: 4 s, 18 v, 17 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 16 s, 9 m, 12 c, 6 fp, 4 v, 1 mp

3 § Partiledardebatt med anledning av regeringsförklaringen

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Anf. 1 CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag tycker att dagens debatt på något sätt verkar hänga i luften. Vi hade i går under några intensiva timmar här i riksdagen möjlighet att diskutera det viktiga vägval som Europapolitiken innebär, och när det gäller inriktningen av den ekonomiska politiken har vi knappt fått några besked värda namnet i den regeringsförklaring som presenterades här i fredags.

Det är väl över huvud taget värt att notera att regeringsförklaringen redan verkar att ha klingat bort i den offentliga debatten. Den kom att

beskrivas som svag och svävande samt dessutom på viktiga punkter splittrad. Den gav inte de tydliga inriktningar, de vägar och visioner som regeringsförklaringar i motsvarande situationer 1982 eller 1991 faktiskt innebar.

Regeringsförklaringen var klar och konkret egentligen bara när det gällde socialdemokraternas återställarambitioner och den kontrarevolution mot valfriheten i välfärden – i barnomsorg, sjukvård och skola – som de i full enlighet med sitt valprogram nu avser att genomföra.

Men i så gott som varje annat hänseende var dess formuleringar svaga och svävande. De lämpade sig knappast som vägledning för regeringens arbete, och de lämpade sig därmed knappast heller som utgångspunkt för ett seriöst meningsutbyte med oppositionspartierna i denna kammare.

Därför, fru talman, hänger dagens debatt på något sätt i luften efter gårdagens Europadebatt och före folkomröstningen liksom efter valet och före beskedet om den ekonomiska politiken.

Men låt mig detta till trots nämna något om de två alldeles avgörande uppgifter som vi här i riksdagen, med de olika meningar som vi har, gemensamt står inför under de kommande åren. Den första rör självfallet det europeiska samarbetet.

Vi har nu i Sverige och i Norden en historisk möjlighet att vara med om att bygga ett samarbete mellan Europas demokratier för att bättre säkra freden och samarbetsmöjligheterna för framtiden.

Gårdagens debatt visade tydligt att valet i folkomröstningen den 13 november står mellan å ena sidan medlemskapet i Europeiska unionen, med allt vad det innebär inte minst i form av medinflytande, och medlemskap i det s.k. EES-alternativet.

Den visade också mycket tydligt att de som för två år sedan fördömde detta EES-avtal som en inskränkning av Sveriges demokrati – genom att det ställer oss helt utanför besluten om regler och villkor som skall gälla också i Sverige – nu accepterar detta avtal och rekommenderar det som Sveriges väg i framtiden. Det är en helomvändning som kan vara svår att förstå, men den är likväl ett politiskt faktum.

Europapolitiken kommer att sätta sin prägel på en stor del av den mandatperiod som nu ligger framför oss.

Vid ett nej i folkomröstningen har vi att hantera de negativa ekonomiska konsekvenser som detta kommer att medföra. De kommer att vara påtagliga på kort sikt, men jag tror framför allt att de kommer att vara plågsamma i det längre perspektivet.

Vi kommer att få inrätta oss i det randstats- och beroendeförhållande som EES-avtalet ger, att få acceptera att vi inte har rätt att vara med om att fatta beslut som skall gälla också i Sverige och att få acceptera att vi ställer oss utanför arbetet med att nu vidga det europeiska samarbetet också till de nya demokratierna i Centraleuropa och Baltikum.

Men vid ett ja i folkomröstningen står vi omedelbart inför dels uppgiften att se till att vi verkligen får inflytande, dels uppgiften att ge vårt deltagande i dialogen om det europeiska samarbetets framtid, styrka och kraft.

Det är mot denna dubbla bakgrund som vi har föreslagit dels att allmänna och direkta val av Sveriges 22 representanter till Europaparlamentet skall hållas i september 1995, dels att initiativ snarast skall tas till en parlamentarisk grupp för att diskutera och förankra den fortsatta svenska samarbetslinjen i Europapolitiken.

Jag hoppas att Ingvar Carlsson – antingen för regeringens del eller möjligen personligen – skall ha möjlighet att ansluta sig till dessa två förslag.

Den andra avgörande uppgift som ligger framför oss rör alldeles självklart den ekonomiska situationen och den ekonomiska utvecklingen framöver. Vi förde under valrörelsen en diskussion om hur den ekonomiska situationen faktiskt var och hur den höll på att utvecklas. Jag kommer ihåg hur man från det som nu är regeringsbanken försökte säga att det inte finns några tecken på att det går bättre. Men i dag, efter alla de rapporter som vi har fått, borde det icke vara möjligt att förneka det som är uppenbart. För tre år sedan, när den regering där jag var statsminister tog över, befann sig svensk ekonomi i fritt fall nedåt. Det var konsekvenserna av en rad faktorer men också misslyckandet för det som hade kallats den tredje vägens ekonomiska politik.

När Ingvar Carlsson nu har tagit över som statsminister, befinner sig Sveriges ekonomi i en starkare uppgång än vad egentligen har varit möjligt att uppmäta tidigare med de olika mätinstrument som konjunkturinstitut och andra har till sitt förfogande. Även om förklaringarna är många till detta, går det aldrig att förklara den ekonomiska förbättring vi har sett, framför allt under det senaste året och det senaste halvåret, utan den politik som fyrapartiregeringen förde under tre viktiga år.

Vi ser hur den reala ekonomin, som det så vackert heter, utvecklas mycket starkt. Jag tror att det är fullt realistiskt att tala om tillväxttal kring eller t.o.m. över 3 % under de närmaste två åren. Jag är övertygad om att vi kommer att få en situation, där vi kommer att få positiva överraskningar i den ekonomiska utvecklingen på viktiga områden.

Men det avgörande är inte detta, utan det avgörande är vad som kommer därefter, och det avgörs i mycket hög grad av inriktningen av den ekonomiska politiken under detta och det kommande året. Det gäller i två viktiga avseenden.

Det gäller att minska budgetunderskottet för att därmed kunna leva upp till målet att 1998 stabilisera den offentliga skuldbördan. Det var för mig något av ett mysterium att detta mycket viktiga mål för den ekonomiska politiken inte fanns med i regeringsförklaringen, men jag utgår ifrån att statsministern här i sitt anförande kan bekräfta att detta är ett mål som fortfarande gäller för politiken.

Det måste ske i allt väsentligt genom utgiftsbegränsningar, och dessa måste vara av en helt annan storleksordning än de som redovisats i den s.k. Perssonplanen, som återgavs i regeringsförklaringen. Det kommer inte att dröja länge innan Ingvar Carlsson offentligt måste medge att Perssonplanen alls icke räcker och att avsevärt mer kommer att krävas.

Även om ekonomin utvecklas väl och statsinkomsterna, skulle jag tro, kommer att stiga snabbare än vad som ligger i de kalkyler vi hit-

intills har sett, befinner vi oss i en räntesituation där det är uppenbart för var och en att Perssonplanen inte är i närheten av vad som kommer att krävas och att också vår Nathalieplan kräver ordentliga förstärkningar för att hantera situationen.

Detta får, fru talman, inte ske genom en skattechock. Redan nu ser vi konturerna av en sådan växa fram, framför allt ute i landets kommuner. I förrgår meddelade ju den rödgröna röra, om uttrycket tillåtes i denna kammare, som skall ta över i Stockholms Stadshus att där skall skatten höjas rejält. Samma besked kommer nu i Göteborg, samma besked kommer nu i Malmö.

Den i dagens debatt frånvarande finansministern – jag utgår från att han arbetar intensivt – sade under valrörelsen att det var bara i några enstaka fall som kommunalskattehöjningar skulle bli resultatet av socialdemokratisk politik. Det uttalandet framstår i dag som något av ett hån mot sanningen. Och risken är ju att det blir samma sak här när den rödgröna majoriteten skall kompromissa ihop sig om en ekonomisk politik, för det är så det kommer att bli, åtminstone under de närmaste åren.

Då är risken överhängande för att skatt kommer att läggas på skatt och på ett sätt som gör att ingen löntagare i detta land har anledning att räkna med annat än successivt sänkt standard år efter år för sig själv och sin familj under resten av 1990-talet.

Det är enligt min mening en alldeles orimlig politik. Den riskerar dessutom, tror jag, att leda till allvarliga situationer genom en huggs-exa på arbetsmarknaden i ett läge när vinster ökar och skatter pressar ner löntagarna. All erfarenhet från 1970-talet och 1980-talet visar – vi har ju lärt oss ett och annat – att detta kommer att leda till inflation med det elände som inflation förr eller senare alltid medför i en ekonomi som den svenska.

Jag förväntar mig, fru talman, knappast att statsministern i dagens debatt, så snabbt efter den regeringsförklaring där inga besked egentligen gavs, kommer att vilja eller ha förmågan att ge några nya klara besked om den ekonomiska politiken. Det jag förväntar mig från statsministern i dagens debatt är beskedet att målet att till 1998 stabilisera skuldbördan ligger fast.

Men jag tar dagens frånvaro av finansministern som ett tecken på att även han nu börjar arbeta med verkligheten och att det därmed inte kommer att dröja länge innan han eller hans statsminister tvingas meddela att det var den förra regeringens företrädare som hade rätt och att de själva hade fel när de talade om omfattningen av de spar- och saneringsåtgärder som måste vidtas under den närmaste tiden.

Denna inriktning av den ekonomiska politiken och framför allt politiken för sanering av statsfinanserna är av avgörande betydelse för att vi skall klara det som kommer efter den tydliga uppgången. Uppgången har nu en styrka som inte ens den dårakrigaste politik kan bryta under den närmaste tiden. Men det vi gör nu när det gäller att genom besparingar sanera statsfinanserna är avgörande för om vi därefter kommer att ha den expansion och den framtidstro som är en förutsätt-

ning för att vi varaktigt skall kunna ta oss ur stagnation och arbetslöshet.

Därmed är jag också inne på den andra delen av den ekonomiska politiken som är så avgörande, nämligen företagsamhetens långsiktiga förutsättningar i Sverige. Här var regeringsförklaringen ett dubbla budskapens dokument. Regeringen sade att vi behöver fler företag och fler företagare. Det är bra att det sägs, men varje enstaka konkret åtgärd som utannonserades i den vaga regeringsförklaringen var riktad mot företag och riktad mot företagare och kommer därmed, om de fullföljs, att leda till att vi får en sämre utveckling under kommande år vad gäller företagsamheten än vad vi annars skulle ha haft.

Risken är då att i stället för den långa uthålliga expansion under resten av 1990-talet som vi nu har en möjlighet till, efter en period av expansion hamnar i stagnation och hamnar i inflation och därmed inte kan ta oss ur den långtidsarbetslöshet som då kommer att bli ett socialt gissel och ett socialt gift mitt i vårt samhälle. Det är åtgärder nu i enlighet med vad vi har talat om som är en nödvändighet för att klara detta problem.

Fru talman! Den fyrpartiregering som nu har lämnat över till Socialdemokraterna var en regering som på viktiga områden stod för en sjudande reformverksamhet. Det gällde Europapolitiken, företagsamhetens förutsättningar, valfriheten i välfärdspolitiken, kraven på kunskap och kompetens eller kretsloppsprincipen i miljöpolitiken. Nu återstår det för denna regering att ta över.

Jag sade på valnatten att vi moderater kommer att driva en klar, en konsekvent och en konstruktiv oppositionspolitik. Det beskedet gäller även i dag. Det är vår skyldighet gentemot de ännu fler som gav oss stöd i detta val, och det är vår skyldighet mot den framtid som enligt min fasta övertygelse kommer att formas långt mer i enlighet med våra framtidsvisioner än i enlighet med det vi hitintills har sett av bara återställarpolitik och tillbakablickande socialdemokratisk politik.

Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Årets val resulterade i en tydlig vänstermajoritet i riksdagen. I den majoriteten finns Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och även Miljöpartiet – detta med hänsyn till Miljöpartiets stöd under valkampanjen till en socialdemokratiskt ledd regering. Efter detta klara valresultat förordade jag vid samtal med talmannen en majoritetsregering baserad på denna majoritet. Ingvar Carlsson borde fått uppdraget att sondera de möjligheterna, men intresset för en sådan regering var uppenbarligen begränsat.

Därför har vi nu en socialdemokratisk minoritetsregering som presenterat en regeringsförklaring i klar insikt om sitt behov av samarbete i riksdagen. Om det innebär att vi också har en samarbetsregering återstår att se.

För Centerns del har vi gjort klart att den ekonomiska situationen för landet är så allvarlig, trots den uppgående konjunkturen och trots att de allra flesta ekonomiska kurvor vänt åt rätt håll, att det egentligen

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

skulle krävas en nationell samling. Det hade varit av värde för landet, men intresset har varit mycket begränsat också för detta.

Mot bakgrund av det ekonomiska läget och regeringens minoritetsposition avvisar vi inte samarbete, men ansvaret följer i första hand med regeringsmakten. Centerns roll blir konstruktiv opposition. Det betyder att vi inte avvisar förslag bara för att de kommer från en socialdemokratisk regering om de ligger väl i linje med Centerns politik. Men Centern kommer inte att vara ett stödparti till den socialdemokratiska regeringen. Ansvaret är ert!

Ingvar Carlsson beskriver i Europaavsnittet sina intentioner för Sverige om svenska folket säger ja den 13 november i folkomröstningen. För Centerns del vill jag deklarerat vår inställning att Sveriges nationella hållning i viktiga Europafrågor måste anges före folkomröstningen. Nu krävs konkretiserade besked, och det måste gå före retorik och även propaganda, som vi kunde höra i gårdagens debatt.

Avgörande för många väljare är vilken politik vi kommer att arbeta för som nation vid ett eventuellt medlemskap i EU. Det gäller säkerhetspolitiken och alliansfriheten, det gäller den s.k. tredje fasen av det ekonomiska och monetära samarbetet och hur det skall beslutas, det gäller den s.k. subsidiaritetsprincipens tillämpning och hur vi skall ta till vara jordbruksstödet och det regionalpolitiska stödet inom EU, hur medlemsavgiften till EU skall tas ut, hur det nordiska samarbetet skall utvecklas vid olika utfall i folkomröstningarna, hur politiken skall utformas i öppenhet mot omvärlden utanför EU och hur den svenska offentlighetsprincipen skall värnas och tillämpas samt hur EU skall användas som en hävstång i den internationella miljöpolitiken.

Vi avser från Centerns sida att återkomma inom kort med interpellationer på dessa och andra områden av intresse inför folkomröstningen. De nationella hållningarna har avgörande betydelse för Sveriges möjligheter att tillsammans med likasinnade länder uppnå inflytande inom EU – allt under förutsättning att svenska folket röstar ja den 13 november.

Delar statsministern denna uppfattning om de nationella hållningarna?

Årets val blev ett nederlag för miljön. Miljöpartiet och Vänsterpartiet har hittills inte kunnat utnyttja positionen som en del av vänstermajoriteten. Detta syns tydligt i regeringens förklaringens miljöavsnitt – det torftigaste av alla.

Min fråga till Vänsterpartiet och Miljöpartiet i denna debatt blir: Tänker ni nu använda era röster för att pressa Socialdemokraterna på miljöområdet? Hur skall ni kunna sätta press på Socialdemokraterna när Moderaterna ger sitt stöd till Öresundsbronns byggande och Dennispaketets fullföljande? Något borde ni säga med tanke på er uppslutning bakom en socialdemokratisk regering under valrörelsen. Ni är ju moraliskt förpliktigade till detta inför era egna väljare, eller hur? Om ni inte vill svara mig borde ni ge besked till dem som röstat på er. Annars accepterar ni samma position utan inflytande i miljöfrågorna som perioden 1988–1991. Då slöts och beslutades om Öresundsbroavtalet, och Dennisuppgörelsen inklusive Öster- och Västerleden paketerades.

Så här långt har Centern lyckats stoppa dem. För Centern vill jag också deklarerat att vårt motstånd mot betongprojekten kvarstår intakt.

Låt mig i det sammanhanget fråga den socialdemokratiska regeringen hur ni tänkt ta det ekonomiska ansvaret för Öresundsbron. Den ekonomiskt ansvarige ministern i den danska regeringen har ju fransagt sig sitt ansvar. Enligt bropartierna i Sverige är kostnadskalkylerna baserade på en 30-årig avskrivningstid och 4 % bedömd realränta. Realräntan ligger i dag på nästan det dubbla i såväl Danmark som Sverige. Med den realräntenivån är Öresundsbroprojektet, liksom för övrigt Dennispaketet, totalt olönsamt i företagsekonomisk mening.

Hur tänker ni ta ert ekonomiska ansvar i fallet Öresundsbron? Hur kan bron över huvud taget vara förenlig med svensk krisekonomi? Är ni beredda att begära överläggningar med Danmark?

Om ni inte omförhandlar projektet måste de bilister som väljer att använda bron betala betydligt mer, och det vill de inte göra. Då återstår alltså skattebetalarna, via den statliga garantin. Hur kan någon som är trovärdig när det gäller att komma till rätta med Östersjöns miljö och krisekonomin försvara detta projekt? Det är närmast patetiskt när regeringsförklaringen talar om att man skall angripa Östersjöns miljöproblem med "förnyad kraft". Hur kan en kraft som inte fanns förnyas? Socialdemokraterna har dessutom regelmässigt minskat anslagen till Östersjöns miljö under föregående valperiod.

I går fick vi veta att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet gjort upp om politiken för den kommande valperioden i Stockholms stad, som Carl Bildt nämnde. Öster- och Västerleden stoppades av Vägverket för den kommande perioden. "Vi har för få mandat för att stoppa Dennispaketet" lät det från Socialdemokraternas stödpartier. Så lät det inte inför valet i Stockholm. Regeringsmakten gick före viljan att stoppa Öster- och Västerleden. I valrörelsen var detta en kommunalpolitisk fråga. Nu är det en riks- och myndighetsfråga.

Miljön har i den socialdemokratiska regeringsförklaringen fått 18 rader. Det är inte mycket för en stor uppgift. Miljöprogram skall utarbetas, miljörevisioner genomföras, Agenda 21 stimuleras och miljökonsekvensbedömningarna användas. Kretsloppet avgränsas till industrin, naturvärden garneras med verb som "skyddas", "garanteras" och "tryggas" och miljöbalken förhalas. Kärnkraftens avveckling skjuts på framtiden. Förnybar energi nämns inte – än mindre ökningen av den ärvda miljöskulden. Nya styrmedel nämns, men inte de gamla. Vad händer t.ex. med koldioxidskatten? Näringar som jord- och skogsbruk nämns inte, och inte heller fisket, förstås. Nu har vi således en jordbruksminister men ingen politik på ansvarsområdet. Eftersom jordbruksministern inte heller vill ha något med EU att göra frågar man sig oroligt vad hon skall göra. Tala om öppna mandat!

Sysselsättningen och de nya jobben är inte bara ett problem för jordbruksministern – det är en öppen fråga för hela regeringen. Sverige kräver fler företag och fler företagare, heter det, men hur? Jo, genom närmare samarbete, mer jobb för Ingvar Carlsson personligen och ett näringslivsråd fyllt av våra vanligaste storföretagsledare. Alibi för

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

de små är Torbjörn Ek – det brukar han vara. Antonia Ax:son Johnson är alibi för kvinnor och miljöintresse – det brukar hon vara.

Näringspolitiken skall ordna de nya jobben. Det skall bli direktavskrivningar av de nya maskiner som rationaliserar bort arbetskraft i samma takt som de skapar nya i tillverkningen. Miljöinvesteringarna skall visserligen öka, men de gröna jobben nämns inte. Särskild hänsyn skall tas till småföretagen, men observera att det skall ske mellan arbetsmarknadens parter och inte av statsmakterna. De skall i stället försämrade som förbättrats. I regeringsförklaringen omskrivs detta med att försämringen skall upphävas. Det gäller uppenbarligen arbetsrätten och provanställningarna.

Därefter kommer Göran Perssons skarpa förslag riktade mot riskkapital och nya jobb. Eftersom offensiven för nya jobb skall komma via de offentliga resurserna, som ju som vi vet är något urholkade, blir det intressant att se hur de riktas.

Blir det stora kapitalkrävande projekt, som vi har sett så mycket av i tidigare socialdemokratisk politik? Kommer ökande lånekrav att höja räntorna, och därmed slå mot alla investeringar?

Den socialdemokratiska politiken tillåter inte heller att statlig egendom försäljs för att bytas mot ny statlig egendom, även om det ger nya jobb. Mot bakgrund av en skrivning i regeringsförklaringen kan man fråga sig om det är oideologiskt eller ideologiskt att skapa nya jobb genom att flytta statlig förmögenhet.

Hela Sverige skall leva. Landsbygdsutvecklingen skall drivas vidare. Service- och tjänstjobben främjas, bl.a. genom sänkt skatt på arbete och höjd skatt på energiråvaror som är skadliga för miljön. Det är Centerns politik. Småföretagen kan med rätt förutsättningar skapa många nya jobb. Ingenting av detta har nämnts i regeringsförklaringen.

De allmänna orden, råden, kommissionerna och överenskommelserna kan dölja en del. Men det hade onekligen känts säkrare om regeringen lovat att överträffa Börje Hörnlunds bedrift och den tidigare regeringens politik att mer än fördubbla anslagen för regional utveckling på tre år i en krisekonomi, eller försöka belägga och förstärka mer än 600 mil länsvägar på samma tid. Då hade konklusionsgraden funnits där.

Visst skall ni ha chansen. Vi preciserade inte heller allting år 1991. Men vi angav till skillnad från er en klar inriktning, att hela landet skall leva.

(Applåder)

Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Tanken är att den här debatten skall handla om den regeringsförklaring som Ingvar Carlsson läste upp här i kammaren i fredags.

Vi satt några stycken dagen innan och spekulerade om vilka överraskningar som regeringsförklaringen eventuellt skulle kunna innehålla.

Då var det någon i sällskapet som sade ungefär så här: Tänk om Ingvar Carlsson t.ex. säger att husläkarna får vara kvar eller att rege-

ringen avstår från att återinföra dubbelbeskattningen. Det vore verkligt att sträcka ut en hand till Folkpartiet. Eller tänk om han säger att vårdnadsbidraget trots allt får vara kvar. Det vore att visa generositet mot Centern och kds. Så mycket lättare det skulle bli med några sådana gester att sedan få igenom de tuffa budgetförstärkningar som väntar.

Men någon utsträckt hand fanns inte i regeringsförklaringen, i varje fall inte till de borgerliga partierna. Löftet att pröva oppositionspartiernas förslag till budgetförstärkningar är snarare en fråga om hur Ingvar Carlsson vill underlätta för regeringen att lösa sina problem än någon gest av generositet mot våra partier.

Problemet inför den här debatten är, som redan har framhållits, att regeringsförklaringen var så allmänt hållen att den inte säger särskilt mycket om den politik som den nya regeringen kommer att bedriva.

Fru talman! Låt mig ändå på en gång säga att jag uppskattar att Ingvar Carlsson i regeringsförklaringen lägger så stor vikt vid jämställdhetsfrågorna. Jag har ingen anledning att tro annat än att den nya regeringen kommer att fortsätta det arbete som den avgående regeringen har inlett. Ni kommer att upptäcka att mycket av det ni säger er vilja ta itu med redan är på gång. Nu gäller det att fullfölja detta med engagemang och skicklighet.

På en punkt blev jag ändå besviken på regeringsförklaringens jämställdhetsavsnitt. Bland de många områden som den nya jämställdhetsdelegationen skall arbeta med nämns inte frågan om delat ansvar i hemmen.

De skillnader i lön och makt som finns ute i samhället speglar i hög grad ansvarsfördelningen i hemmen. Vi kommer aldrig att lyckas eliminera löneskillnader eller utjämna maktförhållanden om vi inte kan få till stånd ett delat ansvar för hem och barn. Därför är det en av de viktigaste frågorna om vi skall nå verklig jämställdhet.

Jag har förståelse för om ett parti som länge motsatte sig pappamå-naden, och som har planer på att föreslå en karensdag för vård av sjuka barn, kan känna att det är svårt att nämna just denna aspekt på jämställdhetsarbetet. Men jag vill ändå uppmana Ingvar Carlsson och Mona Sahlin att inte glömma den, eftersom den är helt central.

Fru talman! Ingvar Carlsson har försökt att skapa ett intryck av att den socialdemokratiska politiken skall kunna genomföras genom att regeringen efter eget skön söker stöd från än det ena än det andra partiet här i kammaren.

Jag är övertygad om att han innerst inne inser att det inte kommer att bli så enkelt, att regeringen i praktiken kommer att tvingas välja en huvudsaklig partner i riksdagen, nämligen Vänsterpartiet.

Den politiska huvuduppgiften för denna socialistiska vänsterkoalition är att skapa förutsättningar för att Sverige fram till sekelskiftet skall få ett tillskott på en halv miljon jobb i det privata näringslivet.

Synen på villkoren för företagande och företagare har varit en av de stora stridsfrågorna i årets valdebatt.

Det är alldeles självklart att den allmänna konjunkturuppgången kommer att leda till att vi får fler jobb. Under andra hälften av 80-talet,

då vi senast hade högkonjunktur, fick vi ett tillskott på ca 200 000 jobb i det privata näringslivet. Det resultatet kan man säkert räkna med också den här gången utan några extraordinära åtgärder.

Men det räcker inte. Nu måste vi få till stånd en expansion som netto ger oss mer än dubbelt så många jobb som i slutet på 80-talet.

Från den borgerliga regeringens sida menade vi att det kräver nya och bättre villkor för att starta och driva företag. Det gäller särskilt för de små företagen, där de nya jobben skall komma. Vi har därför genomfört en rad åtgärder – ändrade skatteregler, strategiska skattsänkningar, bättre villkor för privat riskkapital, avregleringar, ökat stöd till innovatörer, förändringar i arbetsrätten – för att fler befintliga företag skall vilja anställa fler och för att fler människor skall vilja och våga starta företag.

Vår politik har skapat en väldig optimism bland svenska småföretagare. Men likväl har ni socialdemokrater misstrott den politiken.

Flertalet skatteförändringar har ni ansett vara onödiga, också flera av dem som ni nu accepterar. Bättre villkor för privat riskkapital har ni bara sett som skattelättnader för kapitalägare. Ni har inte ansett att stödet till innovatörer behöver förbättras, och ni har tyckt att arbetsrätten var bra som den var. Så mycket som möjligt av det vi har gjort skall nu återställas till det gamla.

Trots att jag verkligen har försökt har jag inte kunnat finna att ni har några alternativ att erbjuda. Er tanke är uppenbarligen att allt var bra som det var innan vi lade om politiken.

Om er politik på det här området blir framgångsrik är det mycket som talar för att vi på den borgerliga kanten har haft fel i vår analys, att vi har missförstått vad som behövs för att få fram de nya jobben, och att ni socialdemokrater har haft rätt.

Jag är nu i den positionen att jag kan lägga all personlig prestige åt sidan och verkligen, som medborgare i Sverige, hoppas att det är på det sättet. Men jag måste erkänna att jag har mycket svårt att tro det.

Fru talman! Ett annan konfliktområde har gällt förhållningssättet till kommunerna.

Jag tror inte att någon ifrågasätter mitt personliga engagemang för den välfärdspolitik som kommunerna och landstingen ansvarar för. Men jag menar att det är en felsyn när många tror att ett sådant engagemang innebär att man måste motsätta sig alla rationaliseringar och effektiviseringar i den kommunala verksamheten. Tvärtom: inom Folkpartiet har vi arbetat för *både* en väl utbyggd välfärd *och* att medborgarna skall få mer valuta för skattepengarna. Det kräver förändringar.

Vi är naturligtvis mycket medvetna om att förändringar utmanar många människor, inte minst offentliganställda, men också dem som nyttjar de tjänster som vi talar om. Det är aldrig särskilt svårt att mobilisera opinioner mot förändringar eller att vinna poäng på att stödja sådana opinioner. Det är i hög grad vad Socialdemokraterna har ägnat sig åt under den gångna mandatperioden.

Den s.k. sexårsverksamheten som har införts bl.a. här i Stockholm är ett exempel. För att uppnå bättre pedagogik och ett bättre resursut-

nyttjande infördes fr.o.m. hösten 1993 en särskild verksamhet för Stockholms sexåringar. Som alla andra förändringar skapade också den oro hos både föräldrar och anställda. Socialdemokraterna sällade sig, precis som man kunde förvänta sig, till kritikerna.

Nu är den här verksamheten genomförd med mycket gott resultat. Kritiken har tystnat, och det har också Socialdemokraterna. I dag erkänner nog de flesta att den här förändringen var rätt tänkt. Den har väl motsvarat de förhoppningar som knöts till den.

På samma sätt som när det gäller sexårsverksamheten har ledande socialdemokrater i tal och artiklar attackerat snart sagt alla förändringar som har skett under de gångna åren. De har velat skapa intrycket att med en socialdemokratisk regering skulle kommunerna slippa det plågsamma förändringstrycket. De menar att det är ond vilja från de borgerliga partiernas sida och inte ekonomiska realiteter som har legat bakom.

Det råder knappast något tvivel om att just den opinionsbildningen är en av förklaringarna till den socialdemokratiska framgången i valet.

Men när valdagen närmade sig kom också andra signaler från Socialdemokraterna. Framför allt Göran Persson hävdade i flera uttalanden att kommunernas villkor inte skulle bli bättre med en socialdemokratisk regering.

Några auktoritativa besked om vad som faktiskt gällde gick inte att få. När jag på Publicistklubbens eftervalsmöte hävdade att journalisterna hade misslyckats att få fram något sådant sade Ingvar Carlsson att han flera gånger före valet hade svarat på frågan. Det skulle vara oerhört intressant om Ingvar Carlsson kunde plocka fram något tal, något uttalande, någon utskrift från valrörelsen som innehåller ett klart besked. Jag har inte lyckats hitta något, trots stora ansträngningar. Regeringsförklaringen ger inte heller något besked.

Den borgerliga regeringens utgångspunkt var som bekant att kommunernas konsumtionsutgifter skulle vara reellt oförändrade under resten av 1990-talet.

Den linjen attackerades hårt av Ingvar Carlsson före valet, bl.a. i den avslutande partiledardebatten i ett replikskifte med mig.

I ett samtal som vi hade i Veckans Affärers regi, och som publicerades en knapp vecka före valet, var Ingvar Carlsson införstådd med att en expansion av den kommunala verksamheten skulle kosta pengar. Han förklarade också att den borde finansieras genom neddragningar av t.ex. bidragen till pensionärer och barnfamiljer.

Fru talman! Låt mig mot den här bakgrunden avslutningsvis få ställa två frågor till Ingvar Carlsson.

Kan kommunerna och landstingen räkna med ökade statsbidrag under åren framöver så att deras konsumtionsutgifter också reellt sett kan tillåtas öka?

Om så är fallet, på vilket sätt skall pensionerna och stödet till barnfamiljerna skäras ner?

(Applåder)

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! När vi nu skall debattera regeringsdeklarationen vill jag först säga att själva anslaget i deklarationen är bra. Viljan att vidareutveckla politiken för jämställdhet i både arbetslivet och samhällslivet är bra.

Också den ekonomiska analysens anslag är bra. Det ligger i linje med hur Vänsterpartiet ser på situationen.

Regeringsförklaringen öppnar möjligheter, även om den är ganska allmänt hållen. Vi ser innehållet som ett öppningsbud.

Nu behöver vi skapa en ny trovärdighet och en ny framtidsvision. En återgång till eller ett vaktslående kring gamla system kommer inte att fungera. Framtiden ligger i att vi hävdar nya system och nya värden med utgångspunkt i solidaritet och rättvisa. Det handlar om en radikal förändring av hela vårt samhälle för att nå en kretsloppsanpassning och hushållning med våra resurser. Det gäller miljö-, energi-, trafik-, konsumtions- och produktionssidan.

Det handlar om en ny syn på arbetstiderna. Den dagliga arbetstiden och övertidsuttaget måste minska. Det handlar om demokratin i arbetslivet.

Jag tror att dessa tre frågor, en hållbar miljöpolitik, sex timmars arbetsdag och ett demokratiserat arbetsliv, tillsammans med förbättrade villkor för oss kvinnor är en central del av den vision som vi inom Vänstern nu måste utveckla.

I det perspektivet saknas det en hel del i regeringsdeklarationen.

Vi anser att avsnitten om miljö och energi är mycket tunna. Skatteväxling för miljöns och jobbets skull finns inte med. En miljöomställning och förändring av våra energisystem inklusive en tydlig markering av att kärnkraften skall börja avvecklas saknas. Att ny miljöteknik och ny energi samtidigt kan vara en metod att skapa nya jobb borde lyftas fram. Vi saknar också avsnitt om arbetslivets förnyelse och införandet av en ny och mer demokratisk arbetsorganisation på arbetsplatserna. Det skulle ge de anställda större möjligheter att delta i företagets beslut.

Rättvisereformer som höjd a-kassa, högre ersättning för långtids-sjuka och låginkomstpensionärer finns inte med. Det finns inte heller något fördelningspolitiskt anslag med när det gäller förändringar av socialförsäkringar och egenavgifter. Den utredning om arbetstidsförkortningen som Ingela Thalén har utlovat i ett pressmeddelande saknas. Min fråga till Ingvar Carlsson är: Blir den av?

När det gäller energipolitiken hänvisar man till den tidigare energioverenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet och till den nyligen tillsatta Energikommissionen. Men vi vill ha klarare besked.

Nu är det i praktiken bara 15 år kvar till år 2010 när kärnkraften skall vara avvecklad. Vi har ännu inte avvecklat en enda reaktor. Vill man få trovärdighet i att man respekterar folkomröstningen om kärnkraften måste avvecklingen påbörjas under mandatperioden. Vi anser att minst två reaktorer bör avvecklas före nästa val.

Det enda som föreslås i regeringsdeklarationen är ett fortsatt utredande av energisektorn. Den har i stort sett utretts konstant under de senaste 30 åren. Det har t.o.m. skrivits avhandlingar om svenskt energitredande där man har konstaterat att det enda syftet med allt utredande tycks ha varit att visa att man inte behöver fatta några obekväma politiska beslut.

Vi behöver alltså ökad klarhet på den här punkten. Vad har regeringen egentligen för mål? Det vore bra att få ett besked från Ingvar Carlsson i dag om kärnkraftsavvecklingen skall påbörjas under mandatperioden.

Vi har också noterat att Ingvar Carlsson har markerat sitt personliga engagemang för en svensk anslutning till den europeiska unionen och att han vill använda den europeiska unionen som ett instrument mot arbetslösheten.

Här har vi i Vänsterpartiet en helt annan uppfattning. En av de främsta orsakerna till att säga nej till ett medlemskap i den europeiska unionen är just sysselsättningen. EU har inte som målsättning att skapa full sysselsättning. Sedan 20 år tillbaka råder massarbetslöshet där. I hela EU går närmare 19 miljoner människor arbetslösa. Den öppna arbetslösheten i EU har vuxit från 8,3 % år 1990 till 12 % i dag.

I EU:s traktat och ekonomiska målsättningar sägs inget alls om arbetslösheten, och det beror på att EU:s främsta målsättning är prisstabilitet. Arbetslösheten får bli vad den blir. Bara för några dagar sedan möttes EU:s finansministrar i det s.k. Ecofinrådet. Där gjordes en genomgång av medlemsländernas ekonomier. Bara Luxemburg och Irland blev godkända. Att Irland har 15,7 % arbetslösa spelade ingen roll. Det innebär ingen svartlistning i den europeiska unionen.

Målet för den europeiska unionen är alltså den ekonomisk-monetära unionen med gemensam valuta. Denna unions penningpolitik skall, enligt Maastrichtfördraget, styras av en europeisk centralbank, med en styrelse som under inga omständigheter får ta instruktioner från medlemsländer eller andra EU-institutioner. Bankstyrelsen står inte under demokratisk kontroll och skall ha som huvuduppgift att bekämpa inflationen. Vad det kommer att innebära för arbetslöshetssiffrorna kan vi bara ana.

Jag vet och förstår att nej-sidan är stark inom svensk socialdemokrati, så stark att vi till EU-motståndet i dag också räknar två ministrar, flera f.d. socialdemokratiska ministrar, en mängd fackliga ledare liksom socialdemokratiska ekonomer och förstår mängder av vanliga socialdemokratiska medlemmar. Alla dessa socialdemokrater känner, liksom Vänsterpartiets medlemmar, att EU inte är arbetarrörelsens projekt. Hade det varit det, så hade kampen mot arbetslösheten stått högst upp på dagordningen. Men det gör den inte.

Vi har noterat att man skall dra tillbaka förslaget om miljöbalk och återkomma med ett nytt förslag. Två viktiga synpunkter inför detta är följande. Dels måste skatteväxlingen tas på allvar som metod och finnas med i det nya förslaget, dels måste miljöorganisationer ges talesrätt i miljöärenden.

Skatteväxling innebär ju att man höjer skatten på miljöfarlig verksamhet och sänker skatten på arbetskraft. Man slår helt enkelt två flugor i en smäll: Man får en bättre miljö samtidigt som man får fler i arbete och sänker arbetslösheten.

Vi har haft en intensiv debatt om skatteväxling för miljön i Sverige men också i Europa, Japan och USA. Clintonadministrationen har prioriterat arbetet med detta för att skapa ett uthålligt näringsliv och en tryggad sysselsättning.

Själva poängen är just att man uppnår en bättre miljö samtidigt som sysselsättningen ökar. Vänsterpartiet har i en rapport från i somras redogjort för sina utgångspunkter och visioner om denna skatteväxling. Jag skulle gärna vilja ha ett besked från statsministern om hur ni ser på denna fråga.

Allra sist, en fråga som inte är nämnd i regeringsdeklarationen. Det handlar om införandet av karensdag för vård av sjukt barn. Om det förslaget kommer upp, kommer Vänsterpartiet inte att stödja det. Om det skulle genomföras med hjälp av Moderaterna eller något annat parti, kommer vi att säga klart nej. Det innebär en försämring för oss kvinnor. Det är vi som kommer att vara hemma när barnen är sjuka. Det är vi som har den lägsta lönen. Det kommer att innebära fler snoriga barn på dagis. Det kan inte vara bra för någon. Jag hoppas att regeringen tar den kritik som har kommit fram på allvar. Det är inte någon personlig kritik mot någon minister, utan mot själva idén.
(Applåder)

Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp):

Fru talman! Först skall man väl hälsa den nya regeringen välkommen. Jag hoppas att ni också hälsar Miljöpartiet välkommet. Vi är nya båda två. Vi kanske rent av behöver varandra för att få igenom någonting så småningom.

Den svenska ekonomiska politiken har tappat fotfästet. Alltmer virvlar runt i en låtsasvärld. I låtsasvärlden hör vi ord som "räntor, tillväxt, budgetunderskott, konsumtion, efterfrågan, devalvera, revalvera, punkter upp och punkter ner, börsen faller och köp och sälj".

I låtsasvärlden har den ekonomiska hypnosens fått oss att få allt snävare synfält. Våra nuvarande ekonomiska bekymmer i vårt land beror ju inte på brister i verkligheten, t.ex. brist på naturresurser, brist på vatten, brist på verktyg, brist på intelligenta människor, brist på idéer, brist på ytor eller brist på tid.

Helt uppenbart är att vi behöver en synvidga – en synvidga, så att vi återigen ser verkligheten bakom låtsasvärlden, så att vi ser våra egna möjligheter. Vi har nämligen fantastiska möjligheter att bygga ett samhälle i ekologisk och social balans. Men då måste vi ta våra egna förutsättningar på allvar i stället för att hysteriskt springa åt samma håll som alla andra.

Insikten om detta saknas i regeringsförklaringen.

Men vi måste också kunna ta till vara de kunskaper som ändå finns. Den samlade kunskap som finns säger oss att vi nu måste ta miljöfrå-

gorna och de globala frågorna på allvar, att det är dags för ett ärofyllt återtåg för oss i den del av världen som lever på ett ohållbart sätt.

Om detta finns ingenting i regeringsförklaringen. Det gör mig och hela den gröna riksdagsgruppen mycket, mycket besviken.

Fru talman! Regeringen avser inte att ta ställning i EU-frågan, om jag förstår saken rätt. Det är bra.

Därmed vet alla socialdemokrater att man kan rösta nej i folkomröstningen utan att svika sin egen regering.

Därmed vet alla att det främst är andra intressegrupper som vill driva in landet i Europeiska unionen.

Därmed har vi alla fått en viktig konsumentupplysning.

För det är knappast för jobbens skull, för solidaritetens skull, för jämlikhetens skull som Industriförbundet och Svenska arbetsgivareföreningen och dess nära satsar flerhundra miljoner på att göra propaganda för ett ja i folkomröstningen. Därför är det klokt av regeringen att inte ta ställning i frågan om EU-medlemskap.

Däremot är det för naturens skull, för miljöns skull, för en solidarisk världsordnings skull som en nästan helt samlad miljörörelse i Sverige är mycket kritisk till ett svenskt medlemskap i unionen. Det gäller allt från Naturskyddsföreningen och Greenpeace till Miljöförbundet och Fältbiologerna. Det gäller också t.ex. den tyska naturskyddsföreningen Bund. Därför är det klokt av regeringen att inte låsa sig vid ett ja i folkomröstningen.

Men, fru talman, det är också därför man blir litet förundrad över att statsministern själv, i ett helt personligt avsnitt i regeringsförklaringen, hävdar att han tänker motverka miljörörelsens uppfattning och arbeta hårt för att Sverige skall mista sin frihet som självständig nation den 13 november 1994.

Men framför allt blir jag mycket förundrad över vad Ingvar Carlsson utelämnar i sin EU-analys. Han nämner t.ex. inte ett ord om den knarkliberalisering som pågår inom EU, inte ett ord om att man i EU-parlamentet var på väg att fatta beslut för legalisering av narkotika. Ingvar Carlsson säger inte ett ord om att det socialdemokratiska partiet i Tyskland driver just legaliseringsfrågan. Han säger inte ett ord om att det socialdemokratiska ungdomsförbundet i Tyskland har en ros med cannabisblad som symbol. Detta är allvar.

I en regeringsförklaring där man slår fast att barnen är viktiga, där borde man ta dessa frågor på allvar.

I denna kammare finns det säkert inte en enda riksdagsledamot som vill ha en legalisering av olika former av narkotika. Den frågan hanterar vi inte själva om vi blir medlemmar i EU, och EU utvecklas på det sätt som många vill.

Hela valrörelsen dominerades av en debatt om budgetunderskott och statsskuld. Trots det finns inte ett enda ord i regeringsförklaringen om hur man skall finansiera medlemsavgiften på drygt 20 miljarder kronor årligen från statsbudgeten. Varifrån hämtar regeringen pengarna?

För att spara 1,2 miljarder är regeringen villig att införa en karensdag för vård av sjukt barn, åtminstone om man får tro vad som sades i

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

valrörelsen. Varifrån tänker Ingvar Carlsson då ta 20 miljarder till medlemsavgiften?

För att spara ca 3 miljarder kronor infördes en karensdag i sjukförsäkringen. Varifrån tänker Ingvar Carlsson ta 20 miljarder som skall bekosta medlemsavgiften till EU?

För att spara 0,5 miljard infördes en karensvecka i arbetslöshetsförsäkringen. Varifrån tänker Ingvar Carlsson ta 20 miljarder till den årliga medlemsavgiften till EU? 20 miljarder motsvarar för övrigt kostnaden för ungefär 80 000 sjuksköterskor och förskollärare – människor som skulle kunna utgöra en väldigt bra investering för ett gott och hållbart samhälle i Sverige.

Fru talman! Det är sannerligen inte förnyelse och dådkraft inför 2000-talet som kännetecknar miljöavsnittet i regeringsförklaringen. Där finns inte mycket av det engagemang som präglade orden från en tidigare, mycket välkänd, socialdemokratisk miljöminister. Avsnittet är tyvärr ännu tunnare än det som den borgerliga regeringen presterade. Då skall man veta att de senaste tre åren har kännetecknats av stagnation och t.o.m. tillbakagång när det gäller många miljöfrågor. Detta är en enig miljörörelse överens om.

Som vågmästare i riksdagen har Socialdemokraterna att välja vem man vill luta sig mot i miljöfrågorna. Vart man tänker luta sig, vems stöd man tänker ta, framgår inte av regeringsförklaringen. Skall den socialdemokratiska minoritetsregeringen stötta sig mot Moderaterna också denna regeringsperiod? För det var det man gjorde perioden 1988–1991. Av 869 voteringar riksdagsåret 1988/89 stödde sig Socialdemokraterna på Moderaterna vid 560 tillfällen, inte minst i miljöfrågor, naturvårdsfrågor, trafikfrågor och energifrågor. Det vore befriande om vi slapp denna betongröra under de närmaste fyra åren.

Nu är det upp till Ingvar Carlsson själv att välja vilken väg han skall gå. Skall han åter ta Moderaterna i hand när det gäller miljöfrågorna? Eller skall han lyssna på en bred miljörörelse och den yngre generationen samt alla de socialdemokratiska gräsrotter som faktiskt vill ha förnyelse och som inser att en ros utan gröna blad är en döende ros.

Vi är öppna för samarbete men inte för underkastelse. Ett konkret krav är att Ingvar Carlsson tar avvecklingen av kärnkraften på allvar och att avvecklingen börjar nu under denna mandatperiod.

Det snabbaste och enklaste en regering kan göra är att inte ge något nytt drifttillstånd för Ringhals 2. Det går ut vid årsskiftet 1995. Ett sådant beslut skulle vara den signal som hela energimarknaden behöver för att ta avvecklingen på allvar. Det skulle i sin tur stimulera en hållbar ekonomisk aktivitet, nya gröna jobb, inte minst inom byggsektorn, och nödvändig teknikutveckling.

Fru talman! I valrörelsen drev jag ganska hårt frågan om spelregler för den s.k. marknaden. I en TV-debatt, där Marianne Samuelsson och Ingvar Carlsson deltog, framställde Ingvar Carlsson det som om han hade stor förståelse för att man nog behövde ta internationella kontakter för att få dessa spelregler, t.ex. friktionsavgifter etc., för den s.k. marknaden. Men tyvärr ser jag i regeringsförklaringen inte någonting

om detta. Avser Ingvar Carlsson att ta upp sådana internationella förhandlingar och ta initiativ för att få rimliga spelregler på den s.k. marknaden?

Miljöpartiet delar en del uppfattningar med regeringen, särskilt att det nu krävs både skattehöjningar och besparingar. Det krävs ganska tuffa tag.

Jag tror att en socialdemokratisk regering har större möjligheter att på ett socialt anständigt sätt komma till rätta med budgetunderskott och statsskuld än vad en borgerlig regering skulle ha.

Det är nog också så att fackföreningsrörelsen har större fördragssamhet med hårda bandage från Socialdemokraterna än från en moderatledd regering. Man lär i alla fall inte bussa demonstranter från hela landet om inte Socialdemokraterna återställer allt det som varit. Jag hoppas då att ni inte skall låta er lockas av Vänsterpartiets kanske mer populistiska inställning i dessa frågor.

Mycket tyder också på att näringslivet hyser väl så stort förtroende för den socialdemokratiska regeringen som för den borgerliga.

Men frågan är nu om Ingvar Carlsson kan flyga som en humla från blomman till blomman för att söka stöd för enskilda punkter i sin politik. Vore det inte rimligare att försöka skapa en bredare majoritet för hela politiken? Vi är öppna för diskussioner, Ingvar Carlsson.

Låt mig säga att vi har vissa gemensamma nämnare. Det är bra att regeringen tar avstånd från de ideologiskt betingade privatiseringarna. Det är bra att stora delar av arbetsrätten återförs. Det är bra att skattekalkylerna ändras så att de får en mer solidarisk profil. Det är bra att vi äntligen drar åt samma håll när det gäller neddragningar av anslagen till militären. Det är bra att vi fått gehör för allergisanering av skolor och dagis.

Men det finns också områden där vi är synnerligen tveksamma, t.ex. om regeringen förstår sig på småföretagare. Jag är inte riktigt säker på det.

Låt mig också vara litet tveksam när det gäller regeringsförklaringens formuleringar om biståndspolitik och flyktingpolitik. Vad menas egentligen? Skall vi nå upp till enprocentsmålet? Hur blir det med visumregler och annat?

En av de mer positiva sidorna hos den nya regeringen är att hälften är män och hälften är kvinnor, men det krävs mer. Det krävs att de frågor som kvinnorörelsen har drivit under många år tas på allvar. Där handlar det om att sänka arbetstiden och att dela på jobben. Sänkt arbetstid är grunden för jämställdhet. Det ger grunden för att fler jobb skapas, och det är grunden för att livskvaliteten skall kunna öka. Därför borde vi nu satsa på sänkt arbetstid.

Avslutningsvis, eftersom Ingvar Carlsson hänvisar till Per Anders Fogelström, skall jag hänvisa till Berthold Brecht. Han har skrivit så här, vilket litet knyter an till min inledning:

De sågade av grenen de satt på och skrek till varandra om erfarenheter hur de kunde såga snabbare. Med dunder och brak åkte de i djupet, och de som tittade från andra grenar skakade bara på sina huvuden och sågade vidare.

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Det är dags att sluta såga, Ingvar Carlsson. Vi behöver en hållbar livsstil. Vi behöver en politik som gör att den här jorden kan överleva. (Applåder)

Anf. 6 ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Under valrörelsen, ja, under i stort sett hela den gångna mandatperioden, har i brev och tidningar, på gator och torg, den ständiga socialdemokratiska frågan till oss kristdemokrater varit: Hur kan ni som talar om moral och etik regera ihop med Moderaterna och radera välfärden?

Nu är det faktiskt dags att travestera denna frågeställning och rikta den till Ingvar Carlsson: Hur skall ni som talar om solidaritet och rättvisa kunna luta er mot vänsterpartisterna och radera välfärden?

Socialdemokraterna har med förbluffande konsekvens inbillat sig själva och andra att de besparings- och saneringsåtgärder som vidtogs mellan 1991 och 1994 motiverades av något slags illvilja. Det kanske inte är att begära att socialdemokraterna efter att ha administrerat 80-talets sus-och-dus-ekonomi skall våga eller vilja acceptera vad verkligheten kräver.

Nu har vi tagit del av Ingvar Carlssons regeringsförklaring. Det har förklarats för oss att vi får vänta än en tid på konkretiseringar. Vi vet allihop att den s.k. Perssonplanen inte räcker. Men trots att den inte räcker som besparings- och saneringsplan, ger den anledningar till att travestera socialdemokraternas idogt ställda och förstås insinuanta fråga: Hur kan Ingvar Carlsson som talar om solidaritet och rättvisa nu luta sig mot Vänsterpartiet och nu sätta i gång att radera välfärden?

Den s.k. Perssonplanen är ju en tuff – eller i alla fall ganska tuff – attack mot de ekonomiskt sämst ställda barnfamiljerna och mot de pensionärer som enbart har folkpension. Regeringsförklaringen aviserar ju alldeles uppenbart också ett dråpslag mot dem av de arbetslösa som inte njuter fackets gunst. Det är heller inte svårt att gissa att de allra svagaste kommer att drabbas när flyktinghjälp och bistånd skall samordnas.

Hur skall Ingvar Carlsson, som talar så mycket om solidaritet och rättvisa, kunna luta sig mot Vänsterpartiet när han skall radera välfärden?

De tre första punkterna i Perssonplanen är ju direkt riktade mot barnfamiljer. Vad svarar Ingvar Carlsson det föräldrapar som i dag ekonomiskt hankar sig fram med hjälp av vårdnadsbidraget och själva, vilket är deras eget val och önskan, kan ge sin ettåring vård och omsorg och som nu efter årsskiftet – när Ingvar Carlsson raserat deras välfärd – måste kräva daghemsplats? Är svaret att Ingvar Carlsson vet bättre än dessa föräldrar själva vilken vård och omsorg de skall ge sitt barn?

Vad svarar Ingvar Carlsson oss som med bestämdhet påstår att det inte blir en vinst, vare sig för samhällsekonomin eller för familjerna, när detta vårdnadsbidrag byts ut mot en daghemsplats?

Vad svarar Ingvar Carlsson den lågavlönade ensamstående mamman som nu skall betala karensdag vid vård av sjukt barn? Kallar inte

Ingvar Carlsson detta obegripliga förslag för att radera välfärd? Och vad svarar Ingvar Carlsson familjen med fem barn som hamnar under existensminimum när flerbarnstillägget tas bort och man måste börja att begära socialbidrag? Raserar inte Socialdemokraterna välfärd när man tar ifrån familjer bidrag så att de måste söka socialbidrag?

Och vad sägs till pensionärerna? Kommer Ingvar Carlsson att rakt upp och ner, när det nära nog magiska uttrycket "avindexering" blivit konkret, att berätta för vårt lands ekonomiskt sämst ställda: Nu skall vi ta ifrån er av det lilla ni har?

Fru talman! Som alla har insett och märkt saknar regeringsförklaringen inte enbart preciseringar och konkretiseringar. Jag tycker att det vilar en dysterhet, något nattståndet över den Carlssonska regeringsförklaringen. Sverige skall tillbaka till regleringar, till förmynderi, till den värld där politiker dikterar och där individens rätt att välja är kringskuren. Vi kristdemokrater är övertygade om att detta är att gå baklänges in i framtiden. Varje individ är unik, och varje individ skall respekteras och inte behandlas som en politikernas marionett.

Valfriheten på barnomsorgsområdet skall nu bort. Skolpengen skall bort. Den allmänna arbetslöshetsförsäkringen skall bort. Friskolorna skall bort. Konkurrensen på järnvägar skall bort. Satsningen på forskningsstiftelser skall bort.

Vi vet att ordet socialism nära nog var bannlyst under valrörelsen och att Internationalen enbart sjöngs av misstag, men den måste ju vara historielös som inte känner suset från gammal planekonomi och gammalt förmynderi dagar.

Jag kan inte heller annat än förvånas över det märkliga i vad man gott kunde kalla den nya Carlssondoktrinen. I regeringen finns, som alla vet, både EU-anhängare och EU-motståndare. När Ingvar Carlsson får frågor om detta, om att han inte talar på regeringens vägnar utan enbart på sina egna, säger han att detta inte är något konstigt eftersom folket är delat i frågan.

Detta är ju såvitt jag förstår en helt politiskt omstörtande inställning. Eftersom svenska folket inte har samma uppfattning i kärnkraftsfrågan, kan inte den Carlssonska regeringen ha någon uppfattning. Undra på att miljöpartisterna som gav Ingvar Carlsson carte blanche blir häpna! Eftersom det under valrörelsen presenterades olika och motstridiga besked från Socialdemokraterna beträffande bostadspolitik, stöd till kommunerna, och eftersom det råder delade meningar i de flesta frågor ute hos svenska folket, skulle alltså regeringen inte kunna samla sig till ställningstaganden, utan det skulle enbart statsministern kunna göra. Vore det inte hederligare att, i stället för att lägga ut billiga dimridåer, ärligt deklarera att regeringen är en koalitionsregering av motstridiga viljor, och att det därför blev nödvändigt för Ingvar Carlsson att tala så mycket i jagform som han gjorde i regeringsförklaringen?

Fru talman! Jag är ju ändå glad att åtminstone statsministern personligt med "stort engagemang och full kraft skall verka för ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen". Där kan vi tala samma språk.

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Jag har så svårt att förstå att mer eller mindre artificiella nationsgränser skall skilja oss människor från varandra, att man inte vill se värdet i att gränsbommar lyfts undan och människor kommer närmare varandra, att freden gynnas mer av gemenskap än av separation, att framtiden fordrar samhörighet och inte isolering.

Det talas om EU som något färdigt, trots att vi vet att det är en process. Vi talar om medborgarna på den europeiska kontinenten som om dessa allesammans begrep mindre, vore mindre måna om sina anhöriga, förstod mindre av vad en god miljöpolitik betyder, brydde sig mindre om sitt eget modersmål och sin egen kultur än vad vi svenskar gör. I en familj, i en förening eller i ett arbetslag kompletterar individerna, personerna varandra. Kreativitetsforskare brukar påpeka att de mest kreativa, nytänkande miljöerna är de där mångfalden finns. Så är det också med folk och länder. Vi har både något att bidra med och något att få. Europas mångfald är dess styrka, som kristdemokraterna i EU säger i sitt program.

Fru talman! Därmed går jag åter till orden i regeringsförklaringen. Jag måste få fråga Ingvar Carlsson vad han avser när han i regeringsförklaringen talar om "den pågående sjukvårdsutredningen". Är det den utredning som Socialdemokraterna hoppade av eller är det någon annan för oss okänd utredning? Med stor vanda tvingades vi kristdemokrater i regering och riksdag att vara med om att dra in ca 4 miljarder från kommunerna. En sak är i alla fall säker, att Socialdemokraternas myckna skäll på den tidigare regeringen och framför allt på kds, för denna indragning och för att detta skulle ha satt värden nära nog på bar backe var en salut med de lösaste och mest populistiska skott. Regeringsförklaringen rymmer inte såvitt jag kan se en enda krona som skall satsas på vård.

Ingvar Carlsson avslutar sin regeringsförklaring med tal om att "Sverige är för litet för stora konflikter, problemen för många för konfrontation". Så är det. Men hur kunde då Ingvar Carlsson tyst och stillatigande acceptera att SSU nyttjade falskhet och lögn i sin valkampanj? För mig är det fullständigt obegripligt att inte en socialdemokratisk ledare får mål i munnen när han märker att folk i den egna rörelsen förfalskar och beljuger. Hur tror han att folk utanför politikens hank och stör skall känna respekt för integritet och rättskaffens metoder, när medlemmar i vårt lands största parti uttalar stolthet över att man med falska metoder häcklar politiska motståndare?

I nationens intresse kommer jag som statsminister att göra mitt yttersta för att åstadkomma ett nytt samarbetsklimat i Sverige, i riksdagen, på arbetsmarknaden, mellan enskilda medborgare. Så lyder den sista meningen i regeringsförklaringen. Ja, det är dags, Ingvar Carlsson. Under tre år har vi kristdemokrater inte sett något av den inriktningen.

Fru talman! Men samarbetsklimatet kan och bör bli bättre. Den fassansfulla fartygskatastrofen som lade ett tungt sorgens dok över hela nationen fick nog oss alla att tänka över vad som är väsentligt i våra liv och i vår strävan. Borta var med ens det storvulna och självsäkra som får så mycket utrymme hos oss alla under en valrörelse. Formule-

ringar om att något sådant, en sådan katastrof, aldrig får inträffa igen har nu lanserats, som om den mänskliga faktorn skulle kunna elimineras, som om vi människor är alltings mått, som om vår trygghet och säkerhet, vår trivsel och välfärd enbart regleras av teknik och pengar.

Fartygskatastrofen får oss alla att känna maktlösheten och förtvivlan tungt i våra sinnen, också i dag. Kanske kan den, och det som vi har upplevt efteråt, få oss att känna en större ödmjukhet inför de stora existentiella frågorna. Det vore inte fel om den insikten fick svepa också över den politiska debatten.

(Applåder)

Anf. 7 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Något av det mest civiliserade som människan har upfunnit har just ägt rum i Sverige, nämligen ett demokratiskt val som har lett till ett maktskifte. Alla medborgare har haft samma inflytande, oberoende av ekonomisk eller social ställning, av ursprung, kön eller hudfärg. För en gångs skull har en 18-åring haft lika mycket att säga till om som en koncernchef för ett multinationellt företag.

I årets val ställdes ideologierna mot varandra tydligare än på länge. Under tre års tid har 80-talets nyliberalism präglat svensk politik. Nu har den prövats, misslyckats och förkastats även här i Sverige. Den nyliberalt anstrukna politiken har i land efter land gjort lågkonjunktur till kris, sysselsättningssvackor till massarbetslöshet.

Varför har denna ideologi misslyckats så kapitalt? Varför har så många, t.o.m. företag och företagare, så svårt att klara sig under sådant styre? Det moderna samhället kräver så mycket mer än vad den nyliberala modellen kan klara.

Arbetslöshet är en stor kostnad och en förslösad tillgång. De flesta länder är så civiliserade att arbetslösa inte svälter ihjäl eller försvinner. Företag klarar sig inte utan kunder, utan människor som har råd att handla. Många är beroende av en gemensam sektor med hög kvalitet, även de som arbetar i det privata näringslivet.

De nyliberala har också bekämpat krisen med ena handen bunden bakom ryggen. De förkastar politikens möjligheter. Det är inte renlärt att motverka krisen och lågkonjunkturen. Tvärtom monteras den gemensamma sektorn ner, och det spår på den redan höga arbetslösheten.

I landsting och kommuner, inom äldreomsorgen och sjukvården, inom barnomsorgen och skolan har många medborgare erfarit vad det systemskifte som Moderaterna talar om innebär. De sade valfrihet – det blev nedskärningar. De sade skattelättnader – det blev urholkad välfärd. Den nyliberala ideologin bygger på en märklig människosyn. De som redan har det gott ställt, som är förmögna, de arbetar mer och bättre om de får skattelättnader och förmåner. De som redan har det knapert, de som redan vänder på slantarna och oroar sig för morgondagen förväntas arbeta mer om de får det sämre.

Det är denna förenkling, passivitet och orättvisa syn som svenska folket bestämt vände sig mot i årets val. Mot det nyliberala systemskiftet har vi ställt det socialdemokratiska alternativet. Vi presenterade

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

kärva och kännbara förslag i vårt valmanifest. Vi sade öppet på våra möten att vi inte har råd med en ny utgift som vårdnadsbidraget. Vi föreslog en karensdag vid tillfällig föräldraledighet, minskat flerbarnstillägg, skärpta regler för bidragsförskott, lägre försvaranslag, lägre jordbruksstöd, minskade utgifter för förtidspensioner, indragningar från Svenska kyrkan och lägre uppräkningsavgifter av pensioner och studiemedel. Vi föreslog höjda avgifter för sjukförsäkringen. Vi föreslog en tillfällig värnskatt för de högre inkomsttagarna, enhetlig kapitalskatt och avkastningsskatt på pensionsfonder. Vi skrev också att vi begär fullmakt av svenska folket att under valperioden vidta de ytterligare åtgärder som kan krävas för att rädda Sveriges ekonomi.

Den borgerliga regeringen orkade däremot inte presentera en samlad sysselsättnings- och saneringspolitik för den kommande valperioden. Moderaterna, som mest högljutt krävde att Socialdemokraterna skulle presentera sina sparförslag, förmådde till slut inte ens att arbeta fram ett moderat alternativ, än mindre ett regeringsprogram. Mörkläggningen av den moderata politiken kommer att framstå som den märkligaste med 1994 års valrörelse.

Väljarna visste vad en röst på Socialdemokraterna skulle innebära. Jag tror att det var till fördel för oss. De flesta vill hellre ha raka, om än beska, besked än bara menyer eller allmänna viljeyttringar.

Vi socialdemokrater lovade inte att återställa välfärdssamhället i det skick det var 1991, för det går inte. Den avgående regeringen tog inte med sig budgetunderskottet eller statsskulden. Den höga arbetslösheten försvann inte när Carl Bildt i torsdags lämnade Rosenbad.

Det är de socialdemokratiska idéerna som har fått stöd av närmare varannan väljare. Jag är glad och stolt över det förtroende som har visats, men också ytterst medveten om de stora förväntningar som riktas mot oss.

Vi skall göra allt vad vi kan för att sanera statsfinanserna och minska arbetslösheten. Vi skall verka för rättvisa och anständighet i det svenska samhället. Bördorna skall bäras av alla, även av dem med aktier, förmögenheter och höga inkomster. Det är nödvändigt om vi skall hålla nationen samman i krisbekämpningen.

Vi skall försöka återupprätta samarbetsklimatet och balansen mellan löntagare och arbetsgivare. Jag vill säga till Olof Johansson att vi redan före valet inlett samtal med småföretagarna och deras representanter. Vi kommer att formalisera det nu efter valet under näringsministerns ledning. Jag vet att det för småföretagarna framför allt är den höga räntan, svårigheterna att få låna och den svaga efterfrågan som är det stora problemet.

Vi skall försöka återskapa tron på politikens möjligheter och visa att framtiden kan påverkas.

Jag är övertygad om att den svenska modellen, med generell välfärd och en utbyggd offentlig sektor, väl håller att bygga vidare på. Den förhindrar att barnens hela liv utstakas av föräldrarnas sociala status. Den lägger grunden för en gemenskap och förståelse, inte minst när direktörens dotter går i samma skola som metallarbetarens son.

Den ger trygghet i förändring som ökar friheten att satsa nytt och kanske utbilda sig flera gånger i livet.

Väljarnas mandat är att satsa på näringslivets framtidsbranscher med stort kunskapsinnehåll, höga krav och miljövänlig produktionsstruktur. Det är ett mandat att använda en aktiv näringspolitik för att lägga grunden för goda villkor. Det är ett mandat att värna jobben i den gemensamma sektorn, barnomsorg, skola, sjukvård och äldreomsorg. Tankarna att lösa arbetslöshetsproblemen med ett återtåg till pig- och tjänarsamhället har fått ett rejält bakslag.

Det är inte heller könsfördelningen vid tiden för den svenska modellens barndom på 30-talet som fått stöd. För första gången består den socialdemokratiska riksdagsgruppen av hälften kvinnor och hälften män. Sveriges första jämställda regering har kunnat bildas.

Jag anser att den samlade förlusten för högerkrafterna är ett uttryck för att Sverige skall bli mer internationellt engagerat. Det enda främsfientliga riksdagspartiet är i princip uttraderat.

Jag tolkar väljarnas mandat så här: Ta Sverige ur krisen aktivt och rättvist, överge systemskiftet, bygg vidare på den svenska modellen, ge miljö, jämställdhet, kultur och globalt engagemang en betydligt mer framträdande roll.

Fru talman! Carl Bildt påstod i valrörelsens inledning att Sverige nu gick mot en gyllene period. Det uttalandet dementerades brutalt av den marknad han själv hyllar. Kurvorna visar inte rätt. Marknaden chockhöjde räntan. Ändå framhärdar Carl Bildt i sin beskrivning. Jag tolkar det som att han kastade in handduken i kampen om regeringsmakten och i stället inledde striden om historieskrivningen. Under fyra år framöver kommer vi att få höra – vi har hört det här i dag – hur bra det hade blivit om den borgerliga regeringen hade fått fortsätta.

Låt oss då minnas hur det verkligen var. Under Carl Bildts tid som statsminister har statsskulden fördubblats. Arbetslösheten har inte varit så hög sedan 30-talet. Skyhöga realräntor drog ner investeringarna med 30 %. Den svenska kronan förlorade en fjärdedel av sitt värde.

Låt oss också minnas hur den gamla regeringens egna framtidsberäkningar såg ut. I våras, innan räntan nått sommarens nivåer, räknade man med en fortsatt arbetslöshet på över 10 % och ett stort budgetunderskott ända fram till 1999.

Budgetunderskottet, visar det sig nu, ligger 40 miljarder kronor högre än vad regeringen förut har medgivit.

När det gäller statsskulden deklarerar jag återigen att vi skall stabilisera den under den här valperioden. Men det är inte allmänna uttalanden som imponerar, Carl Bildt! Värdet av sådana uttalanden har devalverats i takt med penningvärdet under den Bildtska regeringen. Det är konkreta, skarpa åtgärder som är det avgörande.

Visst finns det positiva tecken i den svenska ekonomin. Jag pekade i regeringsförklaringen på den kraftiga uppgången inom exportsektorn och den starka bytesbalansen. Men det går inte att bara tala om den del av ekonomin som går bra – särskilt inte med tanke på de stora obalanser som finns mellan en stark export och en svag hemmamarknad.

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

För att konjunkturuppgången skall få fäste krävs det en kraftfull politik, bättre statsfinanser och minskad arbetslöshet. Det krävs en balansgång mellan budgetförstärkningar och insatser för tillväxt. Sverige måste både spara och arbeta sig ur krisen.

Svenska folket står inom kort inför ett nytt val: folkomröstningen om ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen. Frågan är om Sverige skall delta fullt ut i det europeiska samarbetet.

Röstar en majoritet nej, då blir det ett nej för mycket lång tid framöver. Tanken att kunna omförhandla den nu liggande preliminära överenskommelsen har inget med verkligheten att göra. På så sätt får folkomröstningen ännu långsiktigare konsekvenser än val. Skulle det efter ett nej bli allvarliga problem i ekonomin med räntorna eller sysselsättningen, går det inte att utlysa en ny folkomröstning. Låt mig vara alldeles klar på den punkten här i riksdagens talarstol.

Blir det ett ja, får vårt globala engagemang ännu ett forum och ett redskap. Blir Sverige medlem i den europeiska unionen, kommer den här regeringen att även genom samarbetet där verka för ett starkare stöd till Förenta nationerna, för öppenhet mot omvärlden och för ökad frihandel med utvecklingsländerna och Central- och Östeuropa.

Fru talman! Jag har avgivit en regeringsförklaring i linje med den politik som presenterats för väljarna i valrörelsen. Jag vet att det också i andra partier finns ett mycket äkta engagemang för människors levnadsvillkor och en insikt om Sveriges svåra problem.

Regeringen kommer i konstruktiv anda att pröva förslag som övriga partier presenterar. Våra förslag kommer att förankras bättre och på ett tidigare stadium i riksdagen.

Den skepsis som samarbetstanken möter kan bara skingras i handling, och det kommer att visa sig att regeringen för sin del menar allvar. Sveriges medborgare har rätt att kräva en större ansvarskänsla än någonsin av sina folkvalda.

(Applåder)

Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Valresultatet, Ingvar Carlsson, är vi överens om: Det var en vänsterseger i valet.

Jag tror att en absolut majoritet av den svenska befolkningen hade fått nog av högerregeringens privatiseringar och valfrihetsrevolutioner.

Jag tror att vi på vänsterkanten har att göra något helt annat. Vi har nämligen att få en framtidstro till stånd som handlar om att anpassa sig till en ny tid – men utifrån ett bevarande av värderingarna beträffande rättvisa och solidaritet.

Jag tror att väljarnas mandat faktiskt har handlat om just de här frågorna. Men jag skulle vilja få besked från statsministern om några saker som han inte tog upp i sitt anförande här.

En sak gäller, och det vet jag att vi är väldigt överens om, kommunernas verksamhet – barnomsorgen, äldreomsorgen, skolan och kulturen. Hur, Ingvar Carlsson, har ni i regeringen tänkt er att de här verksamheterna skall fredas? Hur har ni tänkt er att de här verksamheterna också när konjunkturen vänder skall kunna få utvecklas och växa?

Den borgerliga regeringen hade sin syn här: Nathalieplanen, som skulle innebära att ungefär 60 000–100 000 jobb skulle försvinna inom den landstingskommunala sektorn. Vi har en annan åsikt, och jag vet att ni i regeringen har en annan åsikt. Men var skall pengarna tas?

Vi har aviserat möjligheter när det gäller att finansiera detta. Ni har inte gjort det. Jag skulle vilja ha ett klarläggande på den punkten.

En annan sak gäller fördelningspolitiken. Hur tänker ni under en fyraårsperiod göra när det gäller återställande av nivån i a-kassan, höjning av nivån för långtidssjukskrivna samt ersättning och kompensation till de sämst ställda pensionärerna? Där har jag inte fått något klart besked.

En tredje sak gäller arbetstiden. Vi har ju i valrörelsen diskuterat och det förs en intensiv debatt inom fackföreningsrörelsen om en sänkning av den dagliga arbetstiden, om en förkortning av arbetstiden – men inte som ett mål för att minska arbetslösheten utan som en offensiv och framtidsinriktad välfärdsreform.

Var finns den klara viljan i regeringen att delta i den här debatten? Jag undrar vad ni har att komma med i den här frågan, som är viktig. Den drivs nu av många inom fackföreningsrörelsen. Det vore väldigt tråkigt om den socialdemokratiska regeringen ensam skulle vara motståndare till en aktiv och progressiv diskussion om en arbetstidsförkortning. Jag hoppas alltså på svar dels på den frågan, dels på frågan om kommunernas ekonomi i framtiden.

Anf. 9 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Jag är i den situationen att jag kan hänvisa till socialdemokratins besked i valrörelsen på samtliga frågor som Gudrun Schyman ställde. Vi sade nämligen att den viktigaste frågan för oss – vare sig det gäller i kommuner, i landsting eller i riksdagen – är att bekämpa arbetslösheten. Det är där vi kraftsamlar, därför att arbetslösheten är det allvarligaste hotet mot svenska folkets välfärd och även det allvarligaste hotet inte bara mot den ekonomi som vi i riksdagen har att ansvara för utan också mot den ekonomi som kommunala företrädare har att ansvara för.

Den viktigaste ågård för oss att vidta för att främja verksamheten inom skolan, sjukvården, barnomsorgen och äldreomsorgen är att få i gång tillväxten och att få ned arbetslösheten. Det är det som vi kraftsamlar kring.

Vi gav ändå ytterligare besked. Vi sade att skulle vi inte klara detta fullt ut utan verksamheten skulle hotas på det sätt som t.ex. refererades i dagens Morgoneko när det gällde hemtjänsten i Stockholm, är vi t.o.m. beredda att hellre skära i transfereringarna än i verksamheten. Jag undrar om Vänsterpartiet har orkat gå så långt i sina besked före valet. Därmed har jag också i förbigående delvis svarat Bengt Westberg, men där återkommer jag.

Jag skulle också vilja ta upp EU-frågan, som Gudrun Schyman berörde i sitt inlägg. Jag är djupt oroad över vad som nu händer i Europa med högernationella krafter som börjar röra på sig igen: Le Pen i

Frankrike, nyfascisterna i Italien och nu senast det högerextremistiska partiet i Österrike.

För mig är det en grundläggande fråga. Skall vi göra om misstagen sedan 30-talet? Eller skall alla goda krafter nu i Europa samla sig och aktivt bekämpa dessa mörkerkrafter? Jag menar att lösningen för oss demokrater i Sverige inte ligger i att isolera oss. Lösningen ligger inte i att säga att vi inte deltar organiserat i det arbetet.

För mig är detta en viktig fråga, ett viktigt argument för att vi skall bli medlemmar i den europeiska unionen. Också den vägen, via det forumet, skall vi bekämpa högerextremismen. Det handlar till syvende och sist om demokratin i Europa. Låt oss inte göra om misstaget att tro att demokratin en gång för alla är vunnen, utan låt oss se till att vi arbetar för att förstärka demokratin utifrån de villkor och den verklighet som nu gäller. Jag är förvånad över att Vänsterpartiet i nästan varje Europaprojekt har gått emot detta till att börja med. Först i efterhand ansluter man sig.

Anf. 10 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! När det gäller kommunernas ekonomi får jag inga klagöranden. Jag hoppas att sådana kommer med den ekonomiska proposition som ni snart kommer att lägga fram.

Ett medlemskap i den europeiska unionen, Ingvar Carlsson, är inte ett projekt för att sänka arbetslösheten. Det är inte ett projekt för att minska den sociala utslagningen, för att minska de ekonomiska orättvisorna, för att hävda miljöpolitiken över ekonomin.

Det är ett projekt vars målsättning är klart formulerad, nämligen att stärka den västeuropeiska industrins konkurrenskraft i den hårdnande världsekonomin och handeln. Detta är inskrivet i de traktat som vi har att ta ställning till i folkomröstningen den 13 november. Denna målsättning är klar. Den är odiskutabel.

Sedan kan man naturligtvis väva in olika ambitioner som man har när man, om man vill, sätter sig runt sammanträdesbordet för att vara med och fatta beslut. Men tänk noga över, Ingvar Carlsson, vad det är för beslut som man skall fatta. Vad är det för regler som gäller? Vad är målet för samarbetet?

Det kan inte vara så att vi skall hävda samarbetets helgd över allting annat. Det måste väl ändå vara målet med samarbetet som är det viktiga, precis som målet med politiken är det viktiga, inte politiken i sig.

Jag anser att målet för oss som är socialister borde vara att hävda människan och människans frihet. Det är inte målet för den europeiska unionens samarbete. Om man har som inskriven lag, vilket man har i EU, att kapitalets fria rörlighet är målet, så kan vi inte, Ingvar Carlsson, komma dit och försöka hävda att vi skall motsätta oss detta mål.

Vi har ju gått med på det om vi skulle säga ja till ett medlemskap i den europeiska unionen. På samma sätt kan vi inte komma dit och säga att vi skall hävda neutralitet och alliansfrihet som en säkerhetspolitisk idé när vi, om ni skulle säga ja, har gått med på att radera ut denna

möjlighet, eftersom det skall vara ett gemensamt försvars- och utrikespolitiskt arrangemang.

Att påstå att EU skulle vara ett projekt för att minska arbetslösheten är att inte vara intellektuellt hederlig i politiken. Praktiken och verkligheten, Ingvar Carlsson, i det här fallet, visar sin mycket tydliga roll. Vi skulle inte ha så många arbetslösa i Västeuropa om det högsta målet med det europeiska samarbetet hade varit att minska arbetslösheten.

Anf. 11 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Gudrun Schyman sade att det är viktigt med hederlighet i politiken. Jag tror det var i meningen efter det att Gudrun Schyman hade påstått att den svenska alliansfriheten är förlorad om vi går med i EU. Jag vill på det bestämdaste slå fast att jag är en övertygad anhängare av svensk alliansfrihet. Jag har alltid varit det. Jag har argumenterat för det här i kammaren och i andra sammanhang. Jag är samtidigt anhängare av ett svenskt medlemskap. Jag protesterar mot Gudrun Schymans påstående att vi förlorar alliansfriheten om vi går med i EU. Det är en sak som vi bestämmer själva. Gudrun Schyman vet att vi kommer att kunna göra det i fortsättningen.

Jag har fått ganska många frågor. Jag ställde en till Gudrun Schyman: Varför har Vänsterpartiet varit emot samtliga Europaprojekt – t.o.m. EES-avtalet – under efterkrigstiden, för att sedan i efterhand acceptera det? Det är en bra fråga i dag också. Håller inte Gudrun Schyman med om att det hos medlemmarna i Vänsterpartiet finns någon sorts inställning som är negativ till internationellt samarbete? Skulle inte det få väldigt allvarliga konsekvenser för Sverige som nation om den får styra vårt lands utveckling?

Sedan är faktiskt för mig inte bara freden i Europa som jag tog upp som första argument, utan också arbetslösheten, möjligheten att bekämpa arbetslösheten, oerhört viktig och avgörande.

Jag har suttit som statsminister i det här landet, och vi gick tvärs mot utvecklingen i Europa och lyckades hålla nere arbetslösheten. Men jag upplevde också hur det blev svårare och svårare med hänsyn till marknadskrafternas agerande – hur vi politiker riskerar att ständigt hamna i underläge – därför att vi reagerade nation för nation, medan kapitalet och marknadskrafterna rörde sig fritt. Det var för mig, Gudrun Schyman, ett väldigt avgörande argument inte bara för att jag bestämde mig för att politiken nu måste bilda motkrafter mot dessa marknadskrafter, utan också för att vi var med om att bilda europeiska socialdemokraters parti och för att vi aktivt engagerade oss i att utarbeta en socialdemokratisk, europeisk strategi mot arbetslösheten där vi satte in en av våra främsta företrädare.

Det är alltså inte bara så att vi har trott på möjligheten. Vi har utformat konkret hur den politiken skall bedrivas. Jag tror att det är oerhört viktigt för Europas demokrati att vi bekämpar inte bara högerkrafterna utan också den arbetslöshet som annars kan bli en av högerkrafternas starkaste argument.

Prot. 1994/95:8

12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! När det gäller ekonomi, arbetslöshet och EU slåss den nya regeringen och den gamla regeringen litet grand med varandra. Men i själva verket har ni varit väldigt överens. När Ingvar Carlsson nu ojar sig över marknadens aktörer och de fria marknadskrafterna skall man vara väldigt klar över att det var under Ingvar Carlssons regering som alla spelregler monterades ned.

Dessutom var ni överens om kronans knytning till ecun. Ni var överens om en underfinansierad skattereform. Ni var överens om EES-avtal och medlemskap. Det intressanta är att vid varje steg som ni har tagit mot ett svenskt medlemskap i EU har ni sagt att nu skall ekonomin fixa sig och med ett EES-avtal skall det bli bättre ekonomi. Medlemskapsansökan kom i ett krispaket – nu skall det bli bättre för svensk ekonomi, hette det, och med kronans knytning till ecun skall det nu bli bättre för den svenska ekonomin. Vi skall vara väldigt glada för att vi inte fortsätter att knyta kronan till ecun. Det hade i alla fall inte varit roligt att vara småföretagare i Sverige i så fall.

Nu kommer samma naiva trosvisshet. Bara vi blir medlemmar i EU skall ekonomin fixa sig. Förutsättningarna skall bli mycket bättre. Men det har vi hört gång efter gång efter gång. Det stämmer inte.

Ingvar Carlsson inledde med att säga att det som kännetecknar ett civiliserat samhälle är fria val, där arbetare och direktörer kan rösta. Det är riktigt. Jag har hört uttrycket civiliserat samhälle en gång förut från Ingvar Carlsson. Då gällde det att det i ett civiliserat samhälle inte finns någon kärnkraft.

Men det blev ingen avveckling. I ett civiliserat samhälle kanske också skall gälla att man följer de valresultat och de löften man har gett. I samband med folkomröstningen om kärnkraft lovade Socialdemokraterna tillsammans med Folkpartiet att åtgärder skulle vidtas för att styra elkonsumenterna så att direktverkande elvärme förhindrades. Har ni gjort det?

När det gäller Linje 2 stod det på baksidan att kärnkraftverk skall ägas av stat och kommun för att underlätta avvecklingen. Vad är det ni gör? Ni accepterar ju en utförsäljning av kärnkraften till bl.a. Preussen Elektra, därför att man inte får diskriminera något EU-företag.

Ni svek folkomröstningen om kärnkraft för att kunna klara oss in i EU. Det är vad det handlar om. Ekonomin blir inte bättre vid ett svenskt medlemskap i EU. Och varifrån skall medlemsavgiften tas?

Anf. 13 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Birger Schlaug fällde i sin inledning ett uttalande som, om jag hörde rätt, gick ut på att Sverige skulle mista sin frihet som självständig nation om vi blev medlemmar av den europeiska unionen. Även på denna punkt måste jag uttala en kraftig protest, inte bara mot överdrifter, utan mot allvarliga felaktigheter i debatten. Det är också kränkande mot ett grannland som Danmark, eller länder som Nederländerna, Belgien, Irland för att ta några exempel. Skulle inte detta vara självständiga nationer som har sin frihet i behåll?

Jag vill också allvarligt reagera mot påståendet om narkotikan, att man som medlem av Europeiska unionen inte skulle ha rätt att bestämma och driva sin egen narkotikapolitik. Kommissionen har t.ex. precis den uppfattning som vi har här i Sveriges riksdag. Zürich i Schweiz, som inte alls är medlem i Europeiska unionen, som inte ens har ett EES-avtal, har några av de mest långtgående friheter och liberaliseringar som vi i dag upplever. Använd inte de argumenten! Jag tror faktiskt att det skadar nej-sidan.

Vi i de nordiska socialdemokratiska partierna har skrivit till de grupper på kontinenten som driver den här linjen och redovisat vår uppfattning. Vi har sagt ifrån att det är en mycket farlig linje som de driver.

Jag tycker att det är märkligt att partier som ligger till vänster och miljöpartier, som ute i Europa brukar tro på möjligheterna inom den europeiska unionen, i Sverige inte tror på dem, inte tror på politikens möjligheter. Jag är förvånad över den pessimism som präglar bl.a. Miljöpartiets inlägg när det gäller Europapolitiken. Jag för min del upplever att ni ena minuten tror att politiken har sådana fantastiska möjligheter här hemma och kan påverka allt. I nästa minut tror ni inte alls på politikens möjligheter, när det gäller Europa.

Ni hävdar att vi tappar så mycket av suveräniteten om vi går med i Europeiska unionen. Det är klart att vi tappar en del av suveräniteten. Men en demokrati som ger inflytande över en tilltagande maktlöshet vill jag påstå är en demokrati i gungning.

Anf. 14 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att jag fortfarande inte har fått svar på varför man inte följde folkomröstningens resultat om kärnkraft och det som Linje 2 anförde på baksidan.

Jag har inte heller fått svar på varifrån pengarna till medlemsavgiften skall komma. Staten skall betala 20 miljarder kronor.

Göran Persson har antytt att man skall höja arbetsgivaravgifterna för produktionen. Det blir inte lätt för produktionen, när ett EU-medlemskap samtidigt innebär en gemensam el-börs, så att el-priserna kommer att fördubblas för industrin. Är det så vi skall skapa fler jobb i Sverige? Varifrån skall pengarna tas i realiteten? Skall ni samköra med Folkpartiet, höja moms på mat, eller vad är det fråga om?

När det gäller narkotikapolitiken pågår det faktiskt en mycket intensiv propaganda och kamp för att legalisera många olika narkotiska preparat inom EU. Det var mycket nära att det i EU-parlamentet blev ett ja för legalisering. Att vifta undan det på det här sättet och säga att man som statsminister inte tänker acceptera det har inte med saken att göra. En politisk union av EU:s karaktär medför att det inte spelar någon roll vad Ingvar Carlsson tycker och tänker i den frågan.

När det gäller regeringsförklaringen och det globala perspektivet är en målsättning för den här regeringen att Sverige skall komma med i säkerhetsrådet. Björn Eriksson blev chef för Interpol, inte tack vare att Sverige var medlem i EU, utan tack vare stöd från mängder av länder utanför EU, i Afrika och Sydamerika.

Är det någon som tror att man släpper in Sverige i säkerhetsrådet om vi är medlemmar i EU när vi efter Maastrichtfördraget måste göra följande?

Medlemsstaterna skall aktivt och förbehållslöst stödja unionens utrikes- och säkerhetspolitik i en anda av lojalitet och ömsesidig solidaritet. De skall – dvs. Sverige i det säkerhetsråd Ingvar Carlsson vill ha in oss i – avstå från varje handling som strider mot unionens intressen eller kan minska dess effektivitet.

Tror Ingvar Carlsson att Sverige blir medlem i säkerhetsrådet om Sverige blir medlem i Europeiska unionen? Det tror inte jag, och jag tror inte att någon annan heller tror att vi, eftersom Sverige inte har en egen röst i FN, kan säga vad vi själva tycker och vad vi själva beslutar i den här kammaren.

Varifrån kommer avgiften till EU – 20 miljarder kronor? Ni vill skära 1,2 miljarder genom att införa en karensdag för vård av sjukt barn. Var tar ni 20 miljarder?

Anf. 15 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Birger Schlaug fortsätter att vara mycket slarvig med sin argumentation. Han säger: Skulle Sverige kunna bli medlem av Förenta nationernas säkerhetsråd om vi är medlemmar av EU?

Nu är det faktiskt så, Birger Schlaug, att för 1995 och 1996 kommer Tyskland och Italien att vara medlemmar av säkerhetsrådet. Jag inbillar mig faktiskt, utan att blåsa upp mig som svensk, att vi med vårt internationella engagemang har väl så goda möjligheter som Italien att bli medlemmar. Men det visar hur orimligt påståendet är att ett medlemskap i Europeiska unionen skulle förhindra oss att bli medlemmar i säkerhetsrådet.

Sedan vill jag faktiskt säga följande om narkotika. Sverige beslutar självt om sin narkotikapolitik. I den proposition om medlemskap i EU som vi skall behandla om folket säger ja i omröstningen den 13 november beskrivs detta mycket tydligt. Jag citerar från s. 426: "Identitetskontroller av personer vid inre gräns behålles till dess att ett beslut fattats på svensk sida om avveckling av dem. Ett sådant beslut är beroende av att effektiva s.k. kompensatoriska åtgärder införs i EU och i Sverige."

Det finns inget i Romfördraget, inget i Enhetsakten och inget i Maastrichtavtalet som ålägger oss i Sverige att liberalisera vårt narkotikaskydd. Detta är en svensk fråga.

Till slut vill jag komma till kostnaderna för ett medlemskap. Det är riktigt att vi socialdemokrater har sagt att medlemskapet inte skall betalas genom att skära ned på välfärden. Även på den punkten sade vi redan före valet att vi anser att produktionen skall betala det. Jag vill påminna om att 1 % högre ränta innebär en ökad kostnad på 10 miljarder kronor och att 1 % lägre arbetslöshet innebär en besparing på 10 miljarder kronor. Bara en liten positiv effekt av ett medlemskap innebär alltså en finansiering av hela medlemsavgiften. Men eftersom vi på ja-sidan så ofta får frågor från Miljöpartiet de gröna om hur vi tänker finansiera det hela vore det rimligt att ni på nej-sidan någon gång tala-

de om hur ni skall klara de påfrestningar som det innebär ekonomiskt att stå utanför.

Prot. 1994/95:8
12 oktober

Anf. 16 ALF SVENSSON (kds) replik:

Fru talman! Man behöver inte syssla länge med svensk politik förrän man får helt klart för sig att Socialdemokraterna har problemformuleringsmonopol och bestämmer vad som är rätt och korrekt och vad som är orätt och mindre korrekt. Det är precis det som framgår av Ingvar Carlssons tal.

När den tidigare regeringen gjorde besparingar, nedskärningar eller vad vi nu vill kalla det, var det ohederligt, felaktigt, brutalt och naturligtvis nyliberalt. Det märkliga är dock att i slutet av augusti ställde sig Ingvar Carlsson bakom dessa besparingar, dessa brutala och nyliberala besparingarna. Jag har inte heller märkt att han har upphävt det ställningstagandet. Men de besparingar som nu kommer har ingenting med brutalitet att göra. De är i stället hedervärda, ärliga, ansvarsfulla och nödvändiga. De raserar absolut ingenting för någon.

I sitt tal säger Ingvar Carlsson: "Vi begär fullmakt av svenska folket att under valperioden vidta de ytterligare åtgärder som kan krävas för att rädda Sveriges ekonomi." I samma tal säger han: "Väljarna visste vad en röst på Socialdemokraterna skulle innebära." Men det visste de väl inte, när det begärs fullmakt om sådant som ingen av oss vet något om. Vad man däremot kan ana är att väljarna förespeglades att allt skulle bli vid det gamla. Mycket längre har vi inte kommit i dag heller, när vi debatterat om regeringsförklaringen. Vi har inte fått klarhet i vad som kommer att drabba svenska folket.

Fru talman! I Socialdemokraternas valmanifest står det: "Tankarna att lösa arbetslöshetsproblemen med ett återtåg till pig- och tjänarsamhället har fått ett rejält bakslag." Jag skulle vilja veta vem som har hyst sådana tankar. Jag frågar ärligt. Det socialdemokratiska ungdomsförbundet har ju tillvitat kds och mig den typen av åsikter, både på affischer, i broschyrer och i annan propaganda. Jag vill veta vem som åsyftas på denna punkt.

Jag vet också att Ingvar Carlsson och Socialdemokraterna under valrörelsen avgivit löftet att ungdomar inte skall behöva gå arbetslösa mer än hundra dagar. Det vore i det sammanhanget intressant att få veta vilken lön och vilka arbetsuppgifter de skall få efter dessa hundra dagar. Det kan väl inte handla om annat än helt reglementsenliga löner och helt riktiga jobb, såvitt jag förstår.

Anf. 17 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)

Fru talman! Alf Svensson har imponerande snabbt ställt om från regeringsbänken till oppositionsbänken. Han ställer mängder av frågor här i dag. Men ni kristdemokrater kan ju inte komma ifrån ert medansvar för de tre år som ledde till att Sverige fick en fördubbling av statsskulden och att Sverige fick en arbetslöshet som är den högsta sedan 30-talet. Alf Svensson, ni kan inte heller komma ifrån den förda fördelningspolitiken. Problemet var ju inte att det gjordes besparingar som drabbade grupper som hade det mycket svårt utan att det dess-

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

utom infördes lättnader för dem som hade det allra bäst ställt i samhället. Det var ju det som ledde till att vi i Sverige fick snabbt ökande sociala och ekonomiska skillnader.

När vi nu har fått denna fördubblade statsskuld är det självklart att kraftfulla besparingar måste vidtas. Då finns som en första självklar åtgärd indragningen av vårdnadsbidraget. Hur skall man kunna motivera att en ny utgift, en ny reform, införs, samtidigt som vi så sent som i dag får bekräftat att de gamla i samhället inte ens får den allra viktigaste vården och omsorgen? Jag tror att våra äldre och sjuka, som i valet fick så långtgående besked från kds, känner sig mycket svikna när kds anser sig ha råd att satsa på en ny utgift, en ny kostnad men inte levererar de ökade insatser för sjukvården som kds utlovat. Kds skulle ju slå vakt om sjukvården och äldreomsorgen. Kds är i stället med på kraftiga nedskärningar. Det är den brist på konsekvens som jag tycker är mycket besvärande för kds.

Så kommer jag till pigdebatten. För mig är det också en mycket svårförklarlig politik, när man anser sig ha råd att införa avdragsrätt för människor som har det relativt bra, detta för de skall få hjälp med att sköta sina hem. Samtidigt avskedas en del människor som arbetar på våra sjukhus eller så får de sin arbetsbörda mycket kraftigt ökad. Det är naturligtvis trevligt för dem som är friska och arbetsföra att få hjälp i hemmet och dessutom få avdragsrätt för det. Men det kan inte vara en rimlig fördelning att generöst öka på sådana områden. Tänk om vederbörande blir sjuk! Jag tror att han eller hon då vill att man i stället satsar sådana resurser inom vård och omsorg.

Anf. 18 ALF SVENSSON (kds) replik:

Fru talman! Min fråga till Ingvar Carlsson var: Vilket parti avsågs, vid tal om pigdebatten?

Jag kan ha respekt för att Ingvar Carlsson inte gillar den typen av förslag som fanns i den Vinellska utredningen. Men vilket parti var det som avsågs? Jag ställde den frågan av den speciella anledning som här motiverades.

Jag skulle också vilja ställa ytterligare en fråga till Ingvar Carlsson, som ju har slutordet i varenda debattrunda. Tror inte Ingvar Carlsson att det kommer att innebära några påfrestningar för kommunerna när man drar in vårdnadsbidraget? Tror inte Ingvar Carlsson att barnomsorgslagen kommer att innebära att en del av dem som blir av med vårdnadsbidraget vänder sig till kommunen med begäran om en dagisplats? Tror verkligen Ingvar Carlsson att varenda krona som vårdnadsbidraget kostar för att få valfrihet och för att få rättvisa för de sämst ställda går att spara in?

Om det nu skulle vara så, att det skulle utgöra en besparing – låt oss utgå från denna naturligtvis helt orimliga hypotes – undrar jag om dessa pengar i kommunerna skall satsas på de gamla? Ingvar Carlsson drog ju in deras situation i sammanhanget. Han sade att vi så sent som i dag får veta att vi inte har de resurser som behövs inom vården. Skall resurserna då dit? Ingvar Carlsson gör ju här gällande att vi i kds skulle ha betett oss så förfärligt när det gäller vården. Ingvar Carlsson

får ju då pengar att satsa. Så har det ju låtit under valrörelsen. Är pengarna fortfarande avsedda för en sådan satsning?

Låt mig erinra Ingvar Carlsson om att det inte är så få gånger som jag läst analyser i tidskriften Tiden, socialdemokraternas egen tidskrift. I den tidskriften säger analytiker – det är inga dåliga analytiker – att under 80-talet, under den tidigare socialdemokratiska regeringen, intresserade man sig för mycket för fördelningspolitiken och för litet för om vi hade något att fördela. Att ha en önskan att fördela är ju inte svårt. Den har jag också. Men vad finns det att fördela?

Glöm inte heller hur ekonomin var när den överlämnades vid regeringsskiftet 1991. Det verkar som Ingvar Carlsson tror, även om jag vet att han inte gör det, att allt elände regnade ned över Sverige valnatten 1991. Ekonomin mådde faktiskt inte helt väl då. 1 000 personer blev arbetslösa varje dag i slutet av Ingvar Carlssons regeringsperiod 1991. Kurvorna pekade sannerligen inte uppåt då. Känn en viss tillfredsställelse över att de gör det nu!

Anf. 19 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Det är riktigt att en internationell lågkonjunktur kom i början på 1991 som dessutom blev värre än vad de flesta hade förutspått. Så långt är vi överens, Alf Svensson.

Det jag kritiserar regeringen för är att man, för första gången på många årtionden, inte bedrev en aktiv konjunkturpolitik för att möta den konjunkturedgången och att man med sin politik fördjupade lågkonjunkturen och medverkade till att arbetslösheten blev högre än den annars hade behövt bli.

Jag vill erinra om att den öppna arbetslösheten 1991 var 3 %. I dag är den 8 %. Statsskulden har fördubblats. Kronans värde har fallit med drygt en fjärdedel. Det kan ändå inte den avgångna regeringen avsvära sig sitt ansvar för.

Man kan inte heller säga att alla kurvor nu pekar åt rätt håll. Om det vore så skulle ingen vara gladare än jag, Alf Svensson. Men vi vet i själva verket att läget i landet är utomordentligt allvarligt på de avgörande punkterna, dvs. arbetslösheten, statsskulden och räntorna.

Låt oss stanna ett ögonblick vid frågan varför vi vill skära i vårdradsbidraget och en lång rad andra utgifter. Jo, det beror på att vi måste både spara och arbeta oss ur krisen, Alf Svensson. Det går inte med det ena eller det andra. Om vi inte sparar får vi inte ner räntorna och inte fart på investeringarna, och då vågar inte de enskilda konsumenterna. Därför lägger vi fram de här sparförslagen.

Men vi måste också ha ett stöd för tillväxten. Exportindustrin går ju väldigt bra, medan hemmamarknaden är väldigt svag. Därför måste det föras en politik som stimulerar framför allt produktion och ökad sysselsättning inom näringslivet. Det är därför som vi lägger fram de här förslagen. Det är därför som jag har kallat ett särskilt näringslivsråd för de större företagen och deras insatser också inom den statliga sektorn. Det är också därför som vi kommer att ha en särskild grupp med småföretagarna. Vi vill utveckla politiken och göra den bättre.

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Jag hoppas också att vi tillsammans här i riksdagen skall kunna göra något åt den ekonomiska brottsligheten, som kds har tagit upp och som vi är intresserade av. Jag tror att det är väldigt viktigt att vi klarar av det.

Till slut, fru talman, vill jag säga något om kommunerna. Vi har lagt fram förslag för att ytterligare människor inte skall avskedas inom den gemensamma sektorn. Regeringen anslöt sig till den uppfattningen. Jag tror att den bästa insats som vi kan göra för kommunerna dessutom är att bekämpa arbetslösheten.

Anf. 20 BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Fru talman! Ingvar Carlsson bekräftar i sitt anförande att också han anser att det är på motståndet mot förändringar i kommunerna som Socialdemokraterna i hög grad har vunnit valet.

Jag fick också ett intryck av att kommunerna och landstingen nu skall befrias från det förändringstryck som vi av ideologiska skäl har utsatt dem för under de här åren.

Så långt är väl allting okej; det överensstämmer ganska väl med det som fru talmannen i en tidigare skepnad och andra ledande socialdemokrater har framfört under valrörelsen.

Men när Ingvar Carlsson sedan säger att Socialdemokraterna också har gett raka men kärva besked har det inte alls gett svaret på frågan hur den kommunala expansionen skall finansieras.

Det ni har gett besked om är hur man skall sanera statsfinanserna, och ni har begärt ett öppet mandat när det gäller just denna fråga, hur man skall klara det om det blir värre än vad ni trodde när ni lade fram Perssonplanen.

Frågan hur man skall finansiera den kommunala expansionen har vi bara fått mycket svävande besked om, nämligen att man skall skära på transfereringar. Ingvar Carlsson har sagt att det är pensioner, pensionärer och barnfamiljer som skall betala. Då återstår ändå den fråga som nu inte är besvarad.

Nu säger Ingvar Carlsson i kommuner och landsting: Gå på! Fortsätt att expandera! Förändringstrycket skall lätta. Han utlovar därmed i praktiken statliga bidrag för att betala denna expansion.

Då är min fråga: På vilket sätt kommer barnfamiljer och pensionärer att få betala den här socialdemokratiska politiken? Där har Ingvar Carlsson inte varit konkret under valrörelsen och inte i dag heller. Jag hoppas att det kommer besked nu.

Ingvar Carlsson säger att det som småföretagen vill ha är ökad efterfrågan och sänkt realränta. Ja, det är självklart. De ingredienserna har också ingått i vår politik för de mindre företagen. Vi har haft ambitionen att föra en finanspolitik som skall kunna pressa ner räntan. Vi lyckades ganska bra med det tills de socialdemokratiska opinionssiffrorna sköt i höjden och räntorna med dem.

Det räcker inte. Vi hade en hög efterfrågan och låga realräntor i slutet på 80-talet, men den expansion vi då fick stod på alldeles för svag grund. Då expanderade företagen med hjälp av lån, precis som

hushållen, och hamnade i en prekär situation, som gjorde att de var sårbara när lågkonjunkturen slog till.

Om man skall få en hållbar, långsiktig expansion är det viktigt att det sker med mycket större insats av eget kapital. Det är därför vi har föreslagit skatteförändringar, bl.a. för att skapa förutsättningar för en sådan expansion i småföretagen. Där har vi vidtagit åtgärder som ni nu vill ta tillbaka.

Ingvar Carlsson nämner nu småföretagen gång på gång, men det är ett faktum att han glömde bort dem i regeringsförklaringen. Han glömde också bort dem i det skrivna anförandet i dag, och han lade till dem mellan raderna – han kom plötsligt på att de också var viktiga. Detta att småföretagen ständigt glöms bort är symtomatiskt för Socialdemokraternas sätt att tänka.

Anf. 21 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Tänk om det är så enkelt, Bengt Westerberg, att småföretagen är en självklarhet för socialdemokrater och därför inte nämndes! Det står för övrigt i dagens morgontidningar att vi skall till-sätta en småföretagargrupp, så även där fanns de med.

Bengt Westerberg talade om att det skulle ha varit bra med en gest i mitt inledningsanförande. Jag tycker att den fanns där, ganska tydligt uttalad. Däremot handlade de gester som Bengt Westerberg räknade upp om att öka de ekonomiska påfrestningarna för landet. Jag tror att det blir väldigt svårt, t.o.m. farligt, om vi skulle träffa kompromisserna från den utgångspunkten.

Det är inte så att vi socialdemokrater är mot förändringar i kommunerna – tvärtom. Det är ofta socialdemokratiska kommunala företrädare som leder det förändringsarbetet. Men det är en väldig skillnad mellan att privatisera, och låta marknadskrafterna ta över det som den gemensamma sektorn har ett ansvar för, och att förändra.

Vi anser att samhället skall ha det grundläggande ansvaret för viktiga verksamheter som skolan, sjukvården och äldreomsorgen. Det har visat sig att man inte bara är bättre på att klara de behov som finns, utan det blir faktiskt oftast också billigare och rationellare om samhället har ansvaret.

Bengt Westerberg klagade i sin inledning på att varken övriga socialdemokrater eller jag skulle ha klargjort vår inställning till kommunernas ekonomi. Just i den diskussion som vi hade inför Veckans Affärer talade Bengt Westerberg och jag om den frågan. Jag redovisade vad som var vår uppfattning, nämligen att vi inte kan utlova några nya statsbidrag för att öka den reala tillväxten. Jag redovisade vad vår partikongress har sagt och vad jag sade i valrörelsen, nämligen att vi hellre drar ner på transfereringarna än på verksamheten om vi inte tillräckligt snabbt och effektivt kan vända konjunkturen, få ner arbetslösheten och få fart på tillväxten. I det läget kan det bli nödvändigt att överföra resurser från staten till kommunerna.

Men jämfört med vad den borgerliga regeringen redovisade om sin politik var vi ett under av klarhet – det måste jag ändå säga. Vi fick klart för oss att många tiotusentals människor skulle avskedas inom

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

den gemensamma sektorn, men därefter gick uppgifterna isär. Moderaterna sade: Inte en krona i skattehöjning – vare sig i kommuner eller i riksdagen – för att lösa problemen och klara verksamheten. I det avseendet var Folkpartiet betydligt rakare – det måste jag säga. Man talade om att man kunde tänka sig att öka inkomsterna – rätt kraftigt t.o.m. – bl.a. genom avgifter till våra socialförsäkringssystem. Men som regeringsbesked var det inte mycket värt!

Anf. 22 BENGT WESTERBERG (fp) replik:

Herr talman! Ingvar Carlsson ansåg sig ha fått med några gester av samförstånd i regeringsförklaringen. Jag måste uppriktigt säga att jag inte förstår vilka gester det är. Det enda jag kan hitta är en allmän formulering på slutet om att Ingvar Carlsson och regeringen eftersträvar samförstånd. Sådana formuleringar har funnits i varje regeringsförklaring så länge jag har varit ledamot i denna kammare och säger ju ingenting om vad man vill åstadkomma eller om den faktiska viljan.

Ingvar Carlsson sade att regeringen naturligtvis inte kunde utlova kostnadskrävande reformer. Nej, det har jag verkligen inte begärt heller. Husläkarsystemet är inte kostnadskrävande – det är en kostnadsbesparande reform. Och när vi avskaffade dubbelbeskattningen var det fullt ut finansierat inom näringslivet med hjälp av andra skatter, så det är inte heller en kostnadskrävande reform. I det långa loppet kommer det tvärtom att kosta på att återinföra dubbelbeskattningen – det kommer att hämma den nödvändiga expansionen i det privata näringslivet och i synnerhet i de små företagen.

Sedan sade Ingvar Carlsson att socialdemokraterna inte vill låta marknadskrafterna ta över. Nej, vem vill det? Inte har den avgående regeringen bedrivit någon politik som har inneburit att marknadskrafterna har tagit över. Vi har hela tiden försvarat den gemensamma, solidariska finansieringen av gemensamma tjänster. Men vi har sagt att det inom ramen för denna gemensamma finansiering måste finnas möjligheter också för enskilda alternativ – för forskollärare att driva dagis, för privatpraktiserande läkare och mycket annat. Det är inte kostnadsdrivande – det är tvärtom åtgärder för att effektivisera verksamheterna.

Ingvar Carlsson anförde också något kryptiskt försvar för att småföretagen ständigt glöms bort. Det har inte med saken att göra om det står i dagens tidning; det stod redan för flera dagar sedan i Dagens Industri att ni skulle tillsätta ett småföretagarråd eller vad det nu skall kallas. Men det fanns inte med i regeringsförklaringen, och det fanns inte med i dagens skrivna anförande. Småföretagarna har aldrig varit några hjältar i Ingvar Carlssons tal – det är andra personer som lyfts fram, och det finns många andra hjältar att lyfta fram. Men småföretagarna, personerna, är inte viktiga i socialdemokratisk politik och retorik. Jag tycker att det är symtomatiskt att de inte förekommer på det sätt som de borde göra i de dokument som jag nu har talat om.

Jag måste sedan gå tillbaka till diskussionen om kommunerna. Ingvar Carlsson bekräftade att socialdemokraterna har vunnit valet på att motsätta sig de förändringar som har skett i kommunerna. Ingvar Carlsson hävdar att alla de förändringarna är ideologiskt motiverade

och inte beror på ekonomiska realiteter. Då är frågan: Vad tänker ni göra för att återställa det som har skett under de här åren och för att ge kommunerna möjlighet till en sådan expansion?

Antingen måste ni säga att det inte kommer att bli så utan att ni vill fullfölja den politik som vi lade fast, eller också måste ni ändra politisk inriktning. Då kvarstår ändå frågan än så länge obesvarad: Hur skall pensionärer och barnfamiljer betala för denna ändrade politiska inriktning?

Anf. 23 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Det är litet väl magstarkt att Bengt Westerberg, som har suttit i en regering som kört det här landet i botten ekonomiskt och som överlämnar en statsskuld av fullständigt gigantiska mått, efter ett par dagar frågar: Hur skall den nya socialdemokratiska regeringens politik nu drabba pensionärer och barnfamiljer? Litet mer ödmjukhet från Bengt Westerbergs sida skulle faktiskt inte skada!

I det här valet har faktiskt var femte småföretagare röstat på socialdemokraterna. Det gör de därför att de har praktisk erfarenhet av borgerlig politik. Den ledde till att 43 000 småföretag gick i konkurs under er regeringstid. Varför? Jo, därför att efterfrågan blev för svag, därför att räntan blev skyhögt, därför att man inte fick låna i bankerna! I alla de överläggningar jag har haft med småföretagen har det framförts som det avgörande.

Vi inledde en mycket bra dialog med småföretagarna före valet. Vi tänker fortsätta den efter valet. Det är faktiskt inte vad som sägs i allmänna ordalag i regeringsdeklarationer eller andra dokument utan vad man gör i praktiken som är det viktiga, Bengt Westerberg, och det vet småföretagarna bättre än några andra.

Nu är det plötsligt inte alls någonting märkvärdigt som har skett ute i kommunerna! Bengt Westerberg framställde det nu bara som ett förändringsarbete! Jag tror att medborgarna uppfattar det på ett helt annat sätt. Jag tror att de känner att vad som var på väg att inträffa var i grunden ett systemskifte där Moderaterna har varit drivande. Det som var i farozonen var den typ av skola som vi har haft och som har varit gemensam för alla barn, en sjukvård där var och en skall kunna känna trygghet att få bästa tänkbara vård och den äldreomsorg som har gjort att gamla inte skulle behöva frukta för att inte bli väl omhändertagna under sin ålderdom.

De försök som har gjorts, ofta i moderatledda regeringar – det medger jag gärna – har gjort att människor har sagt ifrån att de inte vill vara med om den typen av systemskifte. Det tror jag är förklaringen till att socialdemokraterna gjorde ett mycket starkt val i kommuner och landsting. Det är klart att det är ett besked från väljarna som vi har att rätta oss efter. När det gäller sjukvården tror jag att det finns mycket goda möjligheter till samarbete mellan oss och Centerpartiet. På skolans område vet jag att Folkpartiet redan hade sagt ifrån att man inte ville gå in med avgifter och att man ville se över skolpengssystemet i den mån det kunde leda till segregering. Där ser jag också möjligheter till samarbete.

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

När det däremot gäller gester handlar det inte om t.ex. vårdnadsbidraget. Det är en kostnadskrävande reform som det är väldigt svårt för mig att börja ett besparingsarbete med. Etableringen av privatpraktiserande läkare är det också väldigt svårt för mig att försvara när vi har så ont om pengar. De höjningar av kapitalbeskattningen som vi har föreslagit är det sätt på vilket de högre inkomsttagarna kan vara med och bära sin del av bördan. Som jag har sagt i dag: Det gäller att hålla samman nationen, och då måste de som har det bäst ställt också vara med och ta ansvar.

Anf. 24 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Eftersom jag var ganska kärv i mitt förra inlägg ska jag vara vänligare nu.

Jag tycker att Ingvar Carlsson i sina inlägg har en ensidig fixering vid den nyliberala retoriken och systemskiftesdiskussionen. Det är inte så enkelt i svensk politik att det bara finns borgerliga partier som företräder detta.

Låt mig när det gäller småföretagen säga att det är bra att de också får en grupp – det är väl alldeles utmärkt! De platsade inte i regeringsförklaringen. Litet grand av förklaringen ligger i det som Bengt Westberg sade här tidigare och i det som andra "fristående själar" har uttryckt med anledning av regeringsförklaringen.

P-O Edin från LO sade t.ex. i ett uppriktigt anförande att näringslivsrådet är en avspegling av de verkliga maktförhållandena inom svenskt näringsliv.

Då behövs inga småföretagare. Regeringen har ett stort ansvar för att de lyfts fram. Tänk om P-O Edin har rätt i att de aldrig kommer till tals! De måste få andra förutsättningar av regeringen. Storföretagarna har ju en annan vana. Så de klarar sig säkert.

Jag vill gratulera Socialdemokraterna till den numerärt jämställda regeringen och även till att man har kommit upp till Centerns siffror under förra mandatperioden när det gäller jämställdheten i den här kammaren.

Om man tittar på siffrorna i eftervalsundersökningarna kan man konstatera en sak. Miljöpartiet har enligt eftervalsundersökningarna 63 % kvinnor och 37 % män i valmanskåren. För Centern är förhållandet 55–45, för Vänsterpartiet 54–46 och Folkpartiet 51–49. Övriga partier slår åt det andra hållet.

Detta är ganska intressant. Vad kan det bero på? Har Ingvar Carlsson någon förklaring? Jag utgår från att dessa siffror i huvudsak stämmer. Drar ni någon slutsats av detta när det gäller politiken?

Jag tycker att det finns en mycket klar inriktning. Kvinnor gillar inte uttalad betongpolitik. Det syns minsann i den här undersökningen av fördelningen mellan män och kvinnor i de olika partierna. Vilken slutsats drar Ingvar Carlsson av detta?

När regeringsförklaringen lämnar det mesta öppet finns det naturligtvis en risk för att det inte blir så mycket debatt.

Jag vill avslutningsvis säga att det för en gångs skull inte är någon underdrift att säga att Sverige står inför de viktigaste veckorna i sin

historia. Det handlar om folkomröstningen och om hur regeringen tänker tackla sitt samarbetsuppdrag. Därför vill jag upprepa min fråga om nationella hållningar i Europapolitiken.

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Anf. 25 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag blir så tagen av Olof Johanssons vänlighet att jag har svårt att samla mig till en replik, men jag måste påpeka att vi inte bara har uppnått jämställdhet i riksdagsgruppen och i regeringen. Enligt eftervalsundersökningarna fick vi faktiskt 45 % av alla Sveriges kvinnors röster. Samma andel gällde för männen.

Det är klart att man skulle kunna önska sig ännu mer, Olof Johansson, men jag är relativt nöjd med att 45 % av alla Sveriges kvinnor röstade på Socialdemokraterna i det här valet. Vi skall försöka bättra oss ytterligare till nästa val. Men detta är ett bra utgångsläge inför fortsättningen.

Olof Johansson menar att vi lämnar mycket öppet i regeringsdeklarationen. Andra i debatten har sagt att vi stänger dörrar, att vi inte ger öppningar för samarbete. Jag tror att det är Olof Johansson som har rätt på den här punkten.

Regeringsdeklarationen avspeglar naturligtvis vårt valmanifest. Det har vi sagt hela tiden. Vi gick till val på det. Något annat skulle vara ganska sensationellt. Vi markerar dock mycket tydligt att vi skall försöka ta till oss synpunkter för att underlätta breda majoriteter. Det skall vi göra genom kontakter innan propositionerna läggs fram, genom att studera oppositionens motioner och genom att föra informella samtal i riksdagen.

Eftersom det uttalas tvivel om att vi kommer att förmå detta är det vår sak att visa att vi menar allvar. Det har jag sagt i dag. Framtiden får utvisa om jag har rätt eller fel på den punkten.

Till sist kan jag bara instämma med Olof Johansson i att det naturligtvis är ett oerhört intensivt och viktigt skede som vi nu går igenom. Först var det riksdagsval, kommunalval och landstingsval. Sedan kommer kyrkofullmäktigevalet och folkomröstningen om Sveriges medlemskap i den europeiska unionen. Till detta kan vi lägga vår förmoda att nu fatta de beslut som är nödvändiga för att ta Sverige ur den ekonomiska krisen.

Anf. 26 OLOF JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Taletiden har börjat gå innan jag har kommit fram till talarstolen. Bortsett från det tycker jag att Ingvar Carlsson gör det något lätt för sig när han säger att eftervalsundersökningarna handlar om den socialdemokratiska andelen av valmanskåren. Eftervalsundersökningarnas mycket tydliga siffror gäller könsfördelningen inom respektive partis valmanskår. Socialdemokraterna har fått motsatta siffror, dvs. att det är en stark övervikt för antalet män i förhållande till antalet kvinnor. Jag frågade Ingvar Carlsson om han drar någon slutsats av detta.

Jag skall fortsätta med vänligheterna. Jag uppskattar Ingvar Carlssons klara deklaration när det gäller alliansfriheten. Vi har haft många

diskussioner, även under förra valperioden och före en ansökan om medlemskap. Jag uppfattar det så, att vi också fortsättningsvis har gemensamma strävanden i den delen, men jag upprepar frågan om de nationella hållningarna.

Sverige är ett litet land. Om vi vill ha inflytande inom EU vid ett ja i folkomröstningen måste vi se till att vi skapar nationella hållningar. Det gör att vi får en stark position för att uppnå detta inflytande.

Man skulle kunna spetsa till frågan litet. Vilken hållning är det som gäller för Ingvar Carlsson om t.ex. Socialdemokraterna i Europa, i sitt gemensamma parti, har en hållning och Sverige en annan nationell hållning? Det är en avgörande frågeställning när det gäller just synen på nationella hållningar i förhållande till det mera federalistiska synsättet. Den frågan tycker jag att det finns anledning att besvara.

Vi är vana vid att regeringen först lägger fram sina propositioner. Därefter kommer motionerna. Jag gör återigen en välvillig tolkning av Ingvar Carlsson. Jag utgår från att han avser läsning av våra program – och de är många – från valrörelsen och inte motionerna. Dem tänker vi fortfarande komma med efter det att ni har lagt fram propositionerna. Jag hoppas att vi är överens på den punkten.

Det är viktigt att ni i den här debatten konstaterar att stödpartierna till vänster sviktar. Detta är en mycket hård kritik mot er som allmänt och verbalt har ställt upp för en socialdemokratisk regering. När det kommer till politiken visar det sig att samstämmigheten inte finns där. Vilken slutsats drar Ingvar Carlsson av detta?

Anf. 27 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Jag är helt klar över att vi får inskränka oss till att läsa program och andra skrifter innan vi skriver våra propositioner. Jag kan försäkra Olof Johansson om att vi inte kommer att läsa motionerna innan de är skrivna. Det är mig helt främmande.

Olof Johansson ställde en fråga om de nationella hållningarna och om samarbetet på partiplanet via, i vårt fall, det europeiska socialdemokratiska partiet. Det är naturligtvis inte en fråga om antingen eller. Viktiga nationella frågor vill vi slå vakt om. Olof Johansson nämnde alliansfriheten. Där är det glasklart den nationella hållningen som gäller.

Vi kommer att bedriva vår narkotikapolitik, som jag har sagt tidigare i dag. Jag tror att vi skulle ha mycket att vinna på att utarbeta en sysselsättningsstrategi, en strategi mot arbetslösheten. Där finner jag en större samhörighet med mina socialdemokratiska partivänner i Europa än vad jag finner med t.ex. Moderaterna i Sverige. Därmed tror jag att det är viktigt att vi förmår att utveckla och använda oss av de möjligheter som Europaplanen innebär. Moderaterna kommer självfallet att göra så med sin politik. Vi får mötas i demokratisk tävlan i valen till Europaparlamentet på det sätt vi har gjort och gör i Sverige.

Vi vet att regeringssamarbetet inom EU är viktigt. Det är bra, och det skall vi inte ändra på. Det skall bestå, och där drivs de nationella önskemålen. Detta är en viktig fråga att diskutera, och det finns inte

glasklart ja eller nej. Jag vill ta vara på chansen att utnyttja båda möjligheterna.

De opinions- och eftervalsanalyser jag har tagit del av, Olof Johansson, visar samstämmigt för Socialdemokraternas del att av dem som röstade på oss var hälften kvinnor och hälften män. Det innebär att 45 % av Sveriges kvinnor som deltog i valet röstade på Socialdemokraterna. Jag vet inte vilka undersökningar Olof Johansson har läst, men inte kan det vara den stora eftervalsundersökningen.

Anf. 28 CARL BILDT (m):

Herr talman! Debatten har hitintills bekräftat litet av vad jag sade inledningsvis, nämligen att den hänger litet i luften mellan Europafrågan och frånvaron av besked om den ekonomiska politiken.

Det vi har hört Ingvar Carlsson säga tyder inte på så mycket annat än att man har packat upp lådorna från valrörelsen i Rosenbad och där hittat de manus man har använt under de senaste månaderna. Inte en siffra, inte en formulering, inte en tanke är annorlunda än vad vi hörde under dessa månader.

På en punkt instämmer jag med vad Ingvar Carlsson har sagt. Jag tycker att det Ingvar Carlsson har sagt här i kammaren i dag om betydelsen av det europeiska samarbetet är bra. Jag instämmer gärna i det. Det gäller inte minst det han sade inledningsvis om att vi inte skall tro att det finns en andra möjlighet om vi säger nej till medlemskap i EU. Omförhandlingsmöjligheten är stängd. Låt mig gärna tillägga att detta gäller också de som tror att vi i ett sådant läge kan omförhandla eller förbättra EES-avtalet. Den möjligheten är lika stängd. Vid ett nej får vi leva med det EES-avtal som Gudrun Schyman och andra på ganska goda grunder har utdömt som oförenligt med våra ambitioner till inflytande.

Men så till ekonomin: läget, utgångspunkten. Jag hoppas att Ingvar Carlssons formulering var oförsiktig. Om den inte var oförsiktig var den oförsämd. Han säger att den förra regeringen har kört Sverige i botten.

Ta det försiktigt med att gå så långt! Ingvar Carlsson skall vara medveten om att det har varit en tuff tid, men att vi nu befinner oss på vägen upp. Carlsson kan säkert göra en lista med plus och minus. Men när Ingvar Carlsson hävdar att Sverige har körts i botten har hans retorik sprungit långt i väg. Gör inte om den typen av saker. Ingvar Carlsson kan inte räkna med ett seriöst bemötande om han inte för seriösa resonemang.

Vad som har hänt i svensk ekonomi är följande. Det gick nedåt under 1991 och 1992. Ekonomin planade ut 1993, och nu går vi kraftfullt uppåt. Så är det! Om ni inte tror på mig kan ni läsa Konjunkturbarometern från förra veckan. För industrisektorn framgår det att produktionsplanerna nu är synnerligen expansiva. I juni passerades all time high. Industriproduktionen har aldrig någonsin varit så hög i Sverige. Den som tror att detta bara beror på exportindustrin och nedskrivningar av kronan kan läsa vad som händer inom tjänstesektorn. Där är det fortsatt stark expansion och påtaglig optimism. Försäljningen väntas

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

skjuta fart ordentligt, och nyanställningar aviseras inom nästan samtliga branscher. En ekonomi i fritt fall har förbytts i en ekonomi i klar uppgång.

Innebär detta att vi har en möjlighet till en gyllene period? Ja, det har vi. Vi har en historisk möjlighet under förutsättning att vi agerar nu. Det som krävs *nu* är att statsfinanserna saneras med hjälp av besparingar, inte med hjälp av skattehöjningar. I den mån Ingvar Carlsson inte har förstått det tidigare, kommer han snart bli varse att Perssonplanen till sin omfattning är en pytteplan i förhållande till vad som behövs. Den är dessutom en skattehöjningsplan. Det vi behöver är faktiskt utgiftsbegränsningar. Varje försök att driva en politik som bortser från behovet att göra något och i stället försöker höja skatter, kan under något eller några år surfa på den kraftiga ekonomiska uppgången. Ni kan göra det och hålla era gamla valtal. Men därefter kommer verkligheten att infinna sig. Därefter sitter vi med långtidsarbetslösheten, inflationen och stagnationen.

Lägg valrörelseretoriken åt sidan. Titta på vad som pågår inom den finansiella sektorn. Ni måste inse att Sverige regeras inte med hjälp av råd, delegationer, kommissioner, omorganisationer och lyssnande på oppositionen. Allt detta är bra. Men Sverige, Ingvar Carlsson, regeras med hjälp av politik, handling och åtgärder. Det är det som kommer att krävas, och det är det som vi har sett så sorgligt litet av i den svaga och svävande regeringsförklaringen för en vecka sedan. Vi har inte heller sett någon antydan till detta i dagens debatt.

Anf. 29 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Ingvar Carlsson drog ingen slutsats under det tidigare replikskiftet om det sviktande stödet från vänster. Frågan är naturligtvis om Miljöpartiet och Vänsterpartiet drar någon slutsats av deras, så här långt, begränsade inflytande över regeringens politik, dvs. regeringsförklaringen så som den hittills har framtonat, och inte minst miljöavsnittet som båda partierna har starkt kritiserat.

Risken är ju att jag får helt rätt angående det jag sade under valrörelsen, dvs. om det inte finns någon inbjudan till regeringsförhandlingar brukar inte Socialdemokraterna släppa till några kompromisser. Det är det som har bekräftats av årets val.

Låt mig ta fram en annan aspekt beträffande betongpolitiken. Ingen står här och agerar för betongpolitiken. Det stående inslaget i Sveriges riksdag är att det här förs en politik som skall genomföras med hjälp av den tysta metoden. Det finns inga agitatorer som står och talar för Öresundsbroar och Dennispaket. Det är bara sådant som skall byggas.

Men för att visa att jag inte bara är negativ till byggande vill jag ta ett intressant exempel från de senaste dagarna. Häromdagen kom en rapport från Mälarnas riksförbund. Den visar att det som ursprungligen var ett centerförslag om skattereduktion för reparation av bostäder, småhus och flerfamiljshus, var en mycket kostnadseffektiv åtgärd. För perioden den 15 februari 1993 till den 28 februari 1994, med ungefär sju månader full effekt av reduktionen, har nettointäkten för staten överstigit 1,5 miljarder kronor. Detta har gjorts med en skattereduktion

på sammanlagt 775 miljoner kronor. Om hälften av arbetskostnaden på totalt 4 miljarder antas ha gett nya jobb, blev alltså den totala sysselsättningsökningen drygt 8 000 jobb.

Den fråga som jag naturligtvis har anledning att vidarebefordra är om den socialdemokratiska regeringen är beredd att pröva en fortsättning.

Jag vill återkomma till en del av den kritik som jag framförde inledningsvis. Alla har här i dag kunnat konstatera och observera vilken kritik som har besvarats. Det är inte för sent än. Jag återkommer till detta i mitt nästa inlägg.

Anf. 30 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Låt mig inledningsvis bara konstatera att Ingvar Carlsson inte heller utnyttjade sitt sista anförande i det förra replikskiftet till att ge besked om kommunerna. Vi lär väl få vänta på det ytterligare.

Jag vill nu vända mig till det andra partiet i regeringsunderlaget, Vänsterpartiet, och ta upp en del av det som Gudrun Schyman sade i sitt anförande. Gudrun Schyman sade nu, och hon har sagt det många gånger tidigare, att Vänsterpartiet vill att man i princip skall övergå till sextimmarsdag. Jag förmodar att det gäller sextimmarsdag med oförändrad lön.

Jag har funderat litet över vad det kan betyda för olika företag och institutioner. För en skola blir innebörden t.ex. att inom ramen för oförändrad budget kommer antalet lärartimmar att minska med ungefär en fjärdedel. Då inställer sig den intressanta frågan hur det skall kunna leda till bättre undervisning. Hur skall den här skolan få mer resurser för att kunna anställa och skapa fler jobb? Dessutom är det mycket vanligt att en skola har några deltidsarbetande lärare. Många av dem skall då plötsligt få heltidslön för sitt deltidsarbete. Då sprängs budgeten. För att kunna hålla den gamla budgeten måste man i det läget dra ner ytterligare på resurserna, på lärartimmarna.

Skulle Gudrun Schyman möjligen kunna utnyttja sitt anförande till att förklara hur en minskning av arbetstiden till tre fjärdedelar av vad den är i dag skulle kunna bidra till att undervisningen i en skola förbättras och till att det blir fler jobb? Det skulle vara klagörande inför den fortsatta debatten.

Gudrun Schyman tog också upp energifrågan. Gudrun Schyman och Vänsterpartiet har uppenbarligen bestämt sig för att man vill stänga av kärnkraftsreaktorer under den här mandatperioden. Det kanske vi också kan medverka till. Det beror på vad den sittande energikommissionen kommer att visa vad gäller eventuella målkonflikter mellan många olika beslut som riksdagen har fattat. Vi har sagt att vi vill vänta med att ta ställning tills vi har sett vad den här kommissionen kommer fram till. Men Gudrun Schyman har redan bestämt sig.

Om kommissionen påvisar att det finns målkonflikter på det här området, vad är Gudrun Schyman i så fall beredd att offra? Är hon beredd att gå ifrån våra internationella åtaganden när det gäller koldioxidutsläpp? Är hon beredd att bygga ut några av de orörda älvorna?

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Är hon beredd att offra välfärd och sysselsättning, t.ex. svensk skogsindustri? Eller vad är Gudrun Schyman beredd att offra eftersom hon så hårt har bundit sig för att kärnkraftsreaktorer skall stängas av under den här mandatperioden?

Gå nu inte upp i talarstolen och säg att ni vänsterpartister inte är beredda att offra någonting! Om vi är i en sådan lycklig belägenhet att vi klarar alla mål, behöver vi inte diskutera prioritering. Eftersom Gudrun Schyman redan har valt att prioritera, vill jag också veta vad hon vill prioritera bort om energikommissionen kommer att visa att det här finns en målkonflikt.

Anf. 31 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall börja med att göra Bengt Westerberg besviken. Jag kommer inte i första hand att använda mina tre minuter till att besvara hans frågor. Jag avser faktiskt att rikta mig till den nuvarande regeringen. Jag vill ha besked i vissa frågor. Jag har inte fått det hittills, men jag hoppas att jag skall kunna få det. Min första fråga gäller just arbetstidsförkortningen, som också Bengt Westerberg var inne på.

Jag tycker att det vore bra om Ingvar Carlsson nu kunde bekräfta att vi får en utredning som med en offensiv hållning ser över just arbetstidsfrågan. För den tidigare utredningen, som Mona Sahlin var ordförande i, var ett av de stora problemen arbetskraftsbristen, och det var därför man sade nej till tanken på förkortad arbetstid. I dag har vi ju inte brist på arbetskraft, utan det är snarare så att väldigt många människor mer än någonting annat skulle vilja arbeta. Vi har nu också en insikt om den nya teknikens erövringar, något som innebär att – och det är ju bra – monotona och trista jobb faktiskt försvinner. Med dessa nya förutsättningar tycker jag att vi borde kunna samla oss till en ny värdering av och diskussion om en daglig arbetstidsförkortning. Detta är verkligen en framtidsfråga, och jag tycker att det vore bra att här få ett besked från regeringen.

Min andra fråga gäller just kommunerna, och även detta var Bengt Westerberg inne på. Är det så att den nya regeringen kan säga till kommunerna rakt ut och ge klara besked om att det inte blir några fler nedskärningar och besparingar? Kan regeringen säga att när konjunkturen vänder och det blir en ekonomisk tillväxt, så kommer detta att få genomslag också i kommunerna? Detta är klargöranden som jag faktiskt tror att väldigt många väntar på, Ingvar Carlsson.

För att vi skall kunna försvara och utveckla den sociala tryggheten, den mänskliga infrastrukturen, för barnen, de gamla, de sjuka, osv., måste vi ta ställning i den här frågan, och jag vill ha ett besked.

Den tredje fråga som jag vill ha ett besked om gäller medlemsavgiften i EU. Vi hade en debatt i går, men jag fick då inga besked. Det har sagts att det är produktionen som skall betala. Min fråga är: Hur har ni tänkt er att detta skall gå till? Ingvar Carlsson måste väl ändå ha svaret på den frågan! Är det arbetsgivaravgiften som skall höjas och i så fall med hur mycket? Vi i Vänsterpartiet har gjort en beräkning som visar att om man undantar kommuner och landsting så behövs en höjning av arbetsgivaravgiften med runt 6 % för andra arbetsgivare. Det

skulle kraftigt påverka möjligheterna att få fram fler nya jobb. Jag vill ha ett besked, Ingvar Carlsson!

Prot. 1994/95:8
12 oktober

Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Olof Johansson verkar bitter och ledsen efter valet, och han ägnar ganska mycket kraft åt att slå på Miljöpartiet. Nu är det väl så, att Dennisuppgörelsen i Stockholm trots allt innebär att det inte blir Västerled och Österled. Det blir biltullar, och det blir ökad satsning på kollektivtrafik. Vi fick inte igenom allt vi ville, men vi fick igenom något och trots allt ganska mycket.

Jag tycker att Olof Johansson borde vara mindre bitter och i stället fundera över vad man kan göra – om det skall kunna bli ett grönt bälte i Sveriges riksdag eller inte – och rikta sig mot de krafter som bedriver den betongpolitik som vi i många stycken är överens om att vi inte skall ha.

Bengt Westerberg tog upp frågan om jobben och kom in på den ekonomiska politiken. Jag vill då fråga Bengt Westerberg hur det förhåller sig med skatteväxlingen. Folkpartiet vill skatteväxla på ett sätt som innebär att man höjer de miljörelaterade skatterna och samtidigt sänker tjänstemomsen. Bengt Westerberg frågade för några minuter sedan: Hur skall det gå för skogsföretagen och svensk industri? Ja, hur skall det gå för svensk basindustri om man bara lägger på nya kostnader och samtidigt endast kompenserar tjänstesektorn? Jag skulle tro att det i så fall inte blir mycket kvar av svensk basindustri.

Ingvar Carlsson tog åter upp EU-frågan. Vi skall in i EU för att stoppa de mörka krafterna i EU – det var Ingvar Carlssons budskap. Tanken svindlade i varje fall litet grand. Det var väl ingen som var så knäpp att han eller hon sade att vi skulle in i Sovjetunionen för att stoppa de mörka krafterna där. Nu är visserligen Sovjetunionen och Europeiska unionen väsensskilda, men ett har de gemensamt – det finns ingen utträdesparagraf, och det vore väl det minsta man borde kunna begära av Europeiska unionen, som i andra avseenden naturligtvis skiljer sig väldigt mycket från Sovjetunionen.

Motmakten mot de mörka krafterna tror jag är att man utvecklar demokratin, minskar klyftorna och minskar arbetslösheten. Men EU-konceptet som det ligger bygger ju till stor del på motsatsen – frihet för kapitalet, folkrörelsernas minskade inflytande och en relativt låg prioritering av kampen mot arbetslösheten i centralbankens direktiv.

Jag tror att ju större enheter och ju mer av centralisering som vi får, ju större avståndet blir mellan dem som berörs av beslut och dem som beslutar, desto mer ökar också anonymiteten och främlingskapet. Därför bidrar EU-konceptet just till anonymitet och främlingskap. Då vänder sig människor inåt, som i Österrike. Egoism och dunkla högerkrafter ges utrymme när man ser att man är på väg in i ett system där anonymiteten tar över. Utveckla demokratin i stället för att avveckla eller reducera den genom ett medlemskap i EU!

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

Anf. 33 ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag hade hoppats att Ingvar Carlsson litet grand skulle ta upp relationerna mellan barnomsorgslagen och vårdnadsbidragen.

Under de två sista valrörelseveckorna stod jag en eftermiddag i solskenet nere på torget i Hörby. Efter mitt lilla anförande fick folk ställa frågor, och det kom genast fram en ung mamma med en pojke i handen. Hon sade att barnet var fem år och att hon sammanlagt hade fyra barn. Hon spände ögonen i mig och ställde en fråga som jag tyckte var mycket märklig: Vem anser du skall bestämma hur min man och jag skall ge våra fyra barn vård och omsorg?

Jag sade att det var den lättaste fråga i världen för mig att svara på: Det skall naturligtvis ni göra, och ingen annan. Men, sade hon, ni har nu sänkt ersättningen i föräldraförsäkringen. Jag försökte då, för att inte allt skulle hamna på regeringen, säga att vi har varit överens om det – också Socialdemokraterna var med på den sänkningen.

Men nu skall man ta bort vårdnadsbidragen, sade hon. Jag hoppas att det inte sker, sade jag och försökte få henne att rösta på oss för att detta inte skulle ske – en ganska naturlig reaktion från min sida. Men om det sker, sade hon. Ja, om det sker beror det på att Socialdemokraterna får majoritet, svarade jag.

Men då klarar vi oss inte, sade hon, utan jag måste ut och få ett jobb. Jag får ju inte socialbidrag, för då måste jag ställa mig till arbetsmarknadens förfogande. Så är det ju, märkligt nog. Att arbeta med fyra barn hemma är inte att ha ett jobb.

Jag tycker att den här mamman med fyra barn i Hörby har rätt att tillsammans med sin man bestämma över hur hon skall ordna sin barnomsorg och skall få sin insats respekterad. Men vårdnadsbidraget skall tydligen tas bort. Ingvar Carlsson säger jämt och ständigt att det är en besparing. Det sade han under hela valrörelsen. Först nämndes en besparing om 4 000 miljoner och sedan en besparing om 2 300 miljoner, vilket var en riktigare uppgift. Efter nyår går då frun i Hörby ut och söker ett jobb och får kanske ett sådant. Samtidigt begär hon fyra dag-hemsplatser.

Tror Ingvar Carlsson att det är en besparing i detta enskilda fall? Vi kunde åtminstone ta upp det. Det är ju faktiskt så att kommunpolitiker gång på gång, t.o.m. socialdemokratiska sådana, uttalat ängslan för att barnomsorgslagen kommer att bli dyr när den inte är kompletterad med vårdnadsbidragen.

Jag vet att det nu inte är något replikskifte, men jag skulle gärna vilja få svar på denna fråga. Man dänger jämt och ständigt till med ett avskaffande av vårdnadsbidraget som en besparing. Det är inte någon besparing. I detta enskilda fall blir det sannerligen en fördyring.

Anf. 34 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Eftersom detta är min enda chans att få en debatt med Carl Bildt i dag, kommer jag huvudsakligen att ägna mitt inlägg åt honom. Men först några ord till Gudrun Schyman, som hade en fråga om arbetstidsutredning. Ja, vi tycker att det är rimligt med hänsyn till

den utveckling som har ägt rum att utreda frågan, och vi kommer därför att tillsätta en sådan utredning.

När det gäller kommunerna har jag upprepade gånger givit våra besked, och de står sig. När det gäller medlemskapet har vi angett principerna och skall återkomma mera konkret, men faktum är att Gudrun Schyman inte har talat om hur hennes parti vill att de ekonomiska påfrestningar som uppstår om vårt land inte blir medlem skall klaras. Jag vill påminna Gudrun Schyman om att 1 % räntehöjning motsvarar 10 miljarder kronor. Gudrun Schyman tror väl inte ett ögonblick att ett nej går spårlöst förbi på räntesidan. Får vi ned arbetslösheten med 1 %, får vi in 10 miljarder kronor. Det är sådana faktorer som man måste föra in om man vill ta upp den debatten.

Birger Schlaug jämförde ett medlemskap i EU med ett medlemskap i Sovjetunionen. Även om han använde argumentet om utträdesrätt vill jag varna Birger Schlaug för att fortsätta den sortens argumentation. Det är visserligen inte min sak att tänka på nejsidans argumentation, men en litet sakligare debatt borde vi väl ändå ha.

Det finns inte någon rätt till utträde ur Förenta nationerna eller Nordiska rådet heller. Att någon över huvud taget kommer på tanken att Europeiska unionen i något avseende skall jämföras med Stalins Sovjetunionen är så groteskt att det är sorgligt att få höra det från kammarens talarstol.

Jag skulle gärna återkomma ytterligare till Alf Svensson och vårdnadsbidraget, men att vårdnadsbidrag inte skulle innebära en påfrestning för samhällsekonomin tror ingen på. Om Alf Svensson talar med sin förre regeringskollega Bengt Westerberg, är denne säkerligen beredd att utveckla varför satsningar på barnomsorg också ger inkomster. Ett införande av ett vårdnadsbidrag är, man må tycka väldigt mycket om det eller inte, en påfrestning på ekonomin.

Så till Carl Bildt. Jag tar det som en komplimang när det konstateras att jag kan säga samma sak här i dag som jag gjorde i valrörelsen. Det visar både på en ärlighet och en styrka i argumentationen. Hur Carl Bildt kan se det som en belastning har jag utomordentligt svårt att förstå.

Jag tycker att Sverige har hamnat nere på botten i ekonomin, och jag vill, om Carl Bildt tycker illa om det, kontra med att han själv använde ordet kontrarevolution när det gäller vår politik. Inte heller det var något mjukt uttryck. Kräver man varsamhet från min sida, skall man kanske föregå med gott exempel. Uttrycket "att köra i botten" är nog i varje fall mjukare än ordet "kontrarevolution".

Vad gäller det underlag som jag har är det förvånansvärt att Carl Bildt inte inser att han överlämnar ett Sverige som är i allvarigare kris än någon gång tidigare. Det är så långt från en gyllene period som man kan komma. Skyll inte från er på 80-talet, på den internationella lågkonjunkturen och annat! Två år är en mycket lång tid, och ni misslyckades med er politik under den tiden. Ni företrädde i ingången en högmodets politik, där ni talade om den mest kompetenta regeringen, om den enda vägen och om den skapande statskonsten. Ni stängde ute

Prot. 1994/95:8
12 oktober

*Partiledardebatt
med anledning av
regeringsförklaringen*

analysen, förnuftet och eftertanken, och det ledde till enorma förluster för Sverige och löntagarna.

Det är sant, som jag har sagt i dag, att vi gläds åt exportframgångarna och åt förbättringen av bytesbalansen, men sanningen är den att detta är ett resultat av framför allt kronans fall, som i sig, med Carl Bildts egna ord, var ett misslyckande. Också att sätta sig i knät på Ny demokrati var ett allvarligt misslyckande.

Nu säger Carl Bildt att det är på väg uppåt. Han säger att det nu gäller att ta vara på möjligheterna, att ekonomin planade ut 1993 och att det går kraftigt uppåt nu.

Så här är det. År 1993 försvann 221 000 jobb. År 1994 försvinner 35 000 jobb. Den totala arbetslösheten ökar både i år och nästa år, om inte nya åtgärder vidtas. Det är med er politik som vi riskerar att fastna i långtidsarbetslöshet.

Jag förstår att Carl Bildt nu försöker kämpa om historieskrivningen, men det går aldrig att skriva om historien. Fakta är här så tydliga och så tunga att ingen, inte ens Carl Bildt med sin verbala förmåga, kan skriva om denna verklighet. Jag skulle önska att det vore så som Carl Bildt säger. Det skulle göra mitt arbete mycket lättare. Det skulle göra det lättare för det socialdemokratiska partiet och skulle framför allt vara mycket bättre för medborgarna. Men tyvärr står vi inför en mycket allvarlig och svår situation där jag emellertid, tillsammans med mina kolleger, kommer att göra allt för att klara balansen mellan att arbeta och spara oss ur denna kris.

Anf. 35 CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag undrar om det inte är Ingvar Carlsson som ägnar sig åt historia, med sina gamla valrörelsetal, medan jag försöker få besked om framtidspolitiken.

Sanningen förblir ju den, och den går aldrig att tala bort, att vid regeringsskiftet för tre år sedan var Sveriges ekonomi på väg ner. Det fanns en konjunkturfaktor internationellt i detta, men det fanns en politikfaktor, väl beskriven av Kjell-Olof Feldt i hans olika böcker.

Nu befinner sig svensk ekonomi kraftigt på väg upp. Det finns en konjunkturfaktor även i detta, men det finns också en mycket stark politikfaktor. Då säger jag: Utnyttja då dessa möjligheter till en gyllene period, som nu antligen finns, men inse att det kräver handling och handling snart och handling bestämt!

När jag såg på räntorna i dag på morgonen, såg jag att nioårsräntan är 11,22 % och sexårsräntan 8,68 %. Olof Johansson var uppe här tidigare och sade att med de här räntorna kan Öresundsbron kalkyler aldrig hålla. Olof Johansson har rätt. Det finns inte en framtidsinvestering i Sverige som går att räkna hem och försvara med de realräntor som vi har nu. Och varje vecka, varje månad, för att inte tala om varje år, som ni försummar att vidta de besparingar, i mening utgifts begränsningar, som är en förutsättning för att vi långsiktigt och varaktigt skall få ner räntorna, kommer att leda till ökade problem för Sverige långre fram, på andra sidan den klara uppgång som vi nu har.

Så där är mitt mycket tydliga besked, och jag ser det som ett gott tecken att finansministern inte är här utan att han arbetar: Inse att Perssonplanen var en pytteplan! Inse att det behövs mycket mer! Inse att det behövs snabbt! Inse att ni i er valrörelseretorik försummade att tala om det verkliga läget, både möjligheterna och vad som krävs för att dessa möjligheter skall utnyttjas!

Dagens debatt har väl bekräftat att det som Socialdemokraterna och regeringen än så länge har är ett motprogram. De är emot vad den borgerliga regeringen gjorde när det gällt valfrihet – där skall de genomföra sin kontrarevolution –, de är emot vad vi gjorde för att förbättra för företagen, de är emot åtskilligt av det vi gjorde på utbildningspolitikens område, men de saknar fortfarande det program som krävs för att varaktigt få ner räntor, för att varaktigt se till att Sverige får den långsiktiga och kraftiga ekonomiska expansion utan vilken allt annat för eller senare, Öresundsbron inte undantagen, kommer att misslyckas.

Anf. 36 OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar naturligtvis för detta indirekta stöd för vår klokskap när det gäller att försöka stoppa Öresundsbron. Frågan är bara vad Ingvar Carlsson tänker göra åt saken, tillsammans med danskarna.

Miljöpartiet påstår att jag skulle vara bitter på något sätt. Det är jag inte, men jag är sanningsenlig. En sak som var alldeles tydlig under valrörelsen var ju att ni ställde ut växlar om vad ni skulle göra. Jag tycker att man skall infria sina växlar.

Jag konstaterar då för det första att ni inte kunde påverka regeringsförklaringen. Jag ger er inte skulden för det, utan jag bara konstaterar att den är torftig när det gäller miljön, så ni kan rimligen inte ha haft något inflytande.

Jag konstaterar för det andra att ni inte fick den inbjudan som hade inneburit inflytande att förhandla om detta. Det är väl bara att konstatera faktum, och jag konstaterar att jag tyvärr fick rätt – tyvärr, säger jag – i mina varningar före valet och att ni hade fel. Det är väl bara att ta nya tag, Birger Schlaug.

Jag har inga problem med sakpolitiken. Jag skall ta ett exempel som ni brukar hålla på och förfälska historien i.

Det är självklart att man alltid kan göra mer. Förnybar energi tillhör inte de frågor som nämns så ofta här i kammaren, men vi har arbetat vidare under den gångna perioden, och det är viktigt att redovisa att resultatet är att det gått framåt 1991–1994, inte bakåt som ni brukar säga.

Det skedde en fördubbling av den installerade ytan solpaneler och en femdubbling av den installerade vindkraften. Arealen energiskog ökade från 4 000 till 11 000 hektar. Biobränsleeldade kraftvärmeverk har tillkommit i snabb takt. CO₂-avvecklingen kan klaras enligt de målsättningar vi har satt upp, det säger den senaste nationella rapporten.

Det är klart att man sedan alltid kan göra det till en målkonflikt i förhållande till kärnkraftsavvecklingen, för då krävs det ännu mer. Visst, och vi vill göra ännu mer på det förnybara området, för det är nämligen sättet att lösa den målkonflikten, dvs. CO₂-utsläppen mot kärnkraftsavvecklingen.

För övrigt trodde jag väl att de frågorna hade fått sin lösning genom att vi har lovat svenska folket vad vi skulle göra när det gäller energiframtiden. Det innebär att kärnkraften skall börja avvecklas under den här perioden, för i annat fall sviker man löftet om 25 års teknisk livslängd. Jag utgår ifrån att vi gemensamt kommer att eftersträva att sätta den press som behövs för att den socialdemokratiska regeringen skall röra på sig.

Anf. 37 BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Ingvar Carlsson anser sig ha gett besked om kommunerna. Jag undrar om de kommunpolitiker och kommunaltjänstemän som sitter och lyssnar på debatten, om det nu finns några, har uppfattat de beskedet. Är det nu fritt fram för kommunal expansion? Kommer det att bli några ökade statsbidrag eller inte?

Jag tror inte att de anser sig ha fått svar på de frågorna. För säkerhets skull, om de nu skulle reagera som jag, kanske Ingvar Carlsson borde utnyttja sitt sista anförande till att ge de beskedet en gång till. Jag tycker inte att de har givits särskilt klart så här långt.

Birger Schlaug ställde en fråga om arbetskraftskostnader i industrin och tjänstesektorn. Det är alldeles uppenbart att det långsiktiga problem som vi har är att inom industrin har vi en mycket snabb produktivitet utveckling men att vi inte har det inom tjänstesektorn.

Det innebär att om tjänstesektorn skall kunna klara konkurrensen med industrin, måste vi successivt på olika sätt förbättra förutsättningarna för tjänstesektorn, på industrins bekostnad. Det är i industrin, med en snabb produktivitet utveckling, som förmågan att betala ökad skatt kommer att finnas mer än inom tjänstesektorn. Det är bakgrunden till det förslag vi har lagt fram, att man bör överväga t.ex. en sänkning av tjänstemomsen eller på annat sätt stimulera tjänstesektorn.

Sedan måste jag säga att jag inte blev förvånad över att Gudrun Schyman vägrar svara på mina frågor. Det är naturligtvis ganska svåra frågor, och Gudrun Schyman ställer ju hellre frågor än hon besvarar frågor. Men nu får Gudrun Schyman finna sig i att hon ingår i regeringsunderlaget. Hon har aktivt stött valet av Ingvar Carlsson som statsminister. Man har inom Vänsterpartiet avsatt en särskild person som skall ägna sig åt att samordna propositioner och andra frågor med Socialdemokraterna.

Gudrun Schyman utnyttjade sitt huvudanförande här i dag till att räkna upp ett antal saker som man vill uppnå i förhandlingarna med Socialdemokraterna. Där ingick bl.a. sex timmars arbetsdag och avveckling av kärnkraften. Då tycker jag att de frågor jag har ställt är mycket relevanta, och Gudrun Schyman bör nog ändå utnyttja sitt sista anförande nu till att svara på frågorna.

Hur skall man göra i en skola när arbetstiden förkortas och när deltidslärare skall få heltidslön? När budgeten sprängs och man måste avskeda lärare för att kunna hålla budgeten och undervisningstimmarna minskar drastiskt, hur skall det leda till en bättre skola och hur skall det leda till fler jobb? Förklara det för oss som inte begriper hur Vänsterpartiets tänkande på den punkten fungerar!

Hur skall man göra om det visar sig att avstängning av kärnkraftsreaktorer leder till att vi måste ge upp något av de andra mål som vi också har lovat väljarna att vi skall försöka nå: att begränsa koldioxidutsläppen, att se till att vi kan leverera elektricitet till konkurrenskraftiga priser så att vi kan klara välfärd och sysselsättning och bevara de orörda älvorna? Vilket av de målen är Gudrun Schyman beredd att ge upp för att klara det prioriterade målet att stänga av kärnkraftsreaktorer under perioden?

Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag är ledsen att debattiden är så kort, Bengt Westerberg. Jag kommer att koncentrera mig på att ställa frågor till regeringen. Jag tycker att det är viktigast också för väljarna att få reda på vad det är för politik som skall gälla framöver. En del av de frågor som Bengt Westerberg har ställt till mig kommer jag också att ställa till regeringen.

Det gäller framför allt frågan om kommunerna. Jag konstaterar också att vi inte har fått besked i denna fråga, Ingvar Carlsson. Hur och på vilket sätt kommer kommunerna att garanteras att kunna fortsätta sin viktiga verksamhet? Hur och på vilket sätt kommer kommunerna att garanteras att också få ta del av den tillväxt som vi alla hoppas kommer? Det behövs ett klart besked på den punkten. Vi har inte fått några besked. Man kan ju säga att inga besked är bättre än dåliga besked, men jag tycker ändå att det vore bra om vi nu i denna debatt kunde få ett besked i den frågan.

Jag är väldigt tillfreds med att jag nu fått ett klart besked vad gäller sextimmarsdagen, Bengt Westerberg. Det kommer att tillsättas en utredning. Det kommer förhoppningsvis att vara en utredning som innehåller representanter från samtliga partier och också fackliga företrädare. Jag förutsätter att utredningen kommer att ha mandatet att snabbt komma fram till ett förslag. Vi står inför en helt förnyad arbetsmarknad och ett helt förnyat arbetsliv. Vi behöver en seriös diskussion om dessa frågor.

Jag förutsätter, Bengt Westerberg, att utredningen också kommer att ta till sig de fakta som finns, nämligen att det samhällsekonomiskt är en större vinst att ha fler människor i arbete än att ha få i arbete och många arbetslösa. Det har visat sig av de erfarenheter som vi har kunnat göra i Sverige att det *är* på det sättet. Det blir samhällsekonomiska vinster. Det blir rent företagsekonomiskt ökade utgifter i ett kort perspektiv. Jag tycker att det är viktigt att använda skattepengarna på ett sådant sätt att vi ökar samhällsnyttan. Då kan man gärna, som vi i Vänsterpartiet har gjort, avsätta en pott pengar som underlättar för denna typ av verksamhet. Det tror jag vore väldigt bra.

Den sista fråga som jag faktiskt skulle vilja ha besked om, Ingvar Carlsson, är frågan om medlemsavgiften. Hur skall den betalas? Nu har jag hört att avgiften skall tas av produktionen, men hur och på vilket sätt? Ni måste ju ändå ha räknat på det, eller hur? Det kan inte vara så att ni sitter och hummar om denna fråga i regeringskansliet i dag. Ni måste ha räknat på den. Ni måste ha konkreta uträkningar. Det vore väl bra att få besked i den här debatten, just i dag! Vad kommer det att innebära? Är det ökad skatt på inkomster? Är det ökade arbetsgivaravgifter? På vilket sätt kommer ni att finansiera ett eventuellt medlemskap?

Att vi inte har lagt fram en finansiering är väl ganska självklart. Det är ju inte vår politik. Vi har inte finansierat vårdnadsbidraget heller. Det är ju er politik. Ni måste ändå ha ett svar på den frågan.

Anf. 39 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag skall börja där Gudrun Schyman slutade. Det sparas, det dras in, det införs karensdagar för att spara pengar. Hur får man plötsligt 20 miljarder? Man säger att arbetslösheten kan minska om vi blir medlemmar i EU. Men hela den biten ligger ju faktiskt inom EES-avtalet! Det har inte ett dyft med EU-medlemskap att göra.

När man lyssnar både på den nya och på den gamla regeringen låter det litet grand som om 40 timmars arbetsvecka är en naturlag. Så skall det vara. Det är det absolut optimala. Men så är det naturligtvis inte. Det finns såvitt jag har sett inte en enda framtidsforskare någons – vi har letat mycket – som hävdar att det totalt kommer att finnas lika mycket lönearbete en bit in på 2000-talet som det fanns i slutet av 1900-talet. Därför måste man anpassa arbetstiden till verkligheten. Historien är inte slut på något sätt.

Jag har heller inte fått svar på den fråga jag har ställt två, tre eller möjligtvis fyra gånger om hur det kan komma sig att Socialdemokraterna och Folkpartiet gick ifrån det som skilde linje 2 från linje 1. Det var fem saker som skilde, och tre saker har man låtit bli att leva upp till. Kärnkraften skulle överföras i offentlig ägo för att lättare kunna avvecklas. I stället accepterar man nu som ett led i EU-anpassningen att den säljs ut till Preussen Elektra. Varför?

Jag vill också säga litet grand till Centern. Miljöorganisationerna har gjort sin analys av regeringens politik. Den var inte nådig. Det gäller inte minst de frågor som Centerpartiet självt har drivit, utan hjälp från Moderaterna: sänkt pris på handelsgödsel, på bekämpningsmedel, uppluckring av strandskyddet osv., som ni t.o.m. hade som vallöfte i förra valet.

Jag tycker att det är viktigt att konstatera att regeringen har en historisk chans. Ni har en fantastisk chans att bli den regering som sätter fart på kärnkraftsavvecklingen. Ingvar Carlsson kan genom ett konkret beslut göra mycket mer än både Thorbjörn Fälldin och Olof Johansson har gjort. Ta den chansen! Det är bra.

Ingvar Carlsson är ju vågmästare mellan Moderaterna och det gröna bältet i Sveriges riksdag när det gäller kärnkraften. Han är vågmästare när det gäller den nya miljöbalken. Skall ni gå på den gamla rege-

ringens förslag eller skall ni få till ett nytt mycket bättre förslag? Ingvar Carlsson är vågmästare när det gäller rejäla avgifter på konstkväve. Han är vågmästare mellan den gamla regeringen och de gröna när det gäller rejäla miljöavgifter på bekämpningsmedel. Han är vågmästare mellan den gamla regeringen och de gröna när det gäller strandskyddet. T.o.m. när det gäller Öresundsbron är han vågmästare mellan dem som vill köra över Koncessionsnämnden för miljöskydd och det gröna bältet. Men där har Ingvar Carlsson tyvärr kanske redan tagit ställning.

Sjabbla inte bort den här chansen en gång till! Ta till er valresultatet! Ungdomarna röstade grönt. Skall ni ha en framtid får ni slåss med oss om ungdomarna. Då blir politiken mycket, mycket bättre.

Anf. 40 ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag hade hoppats att Ingvar Carlsson skulle kunna tillstå att vårdnadsbidragets borttagande innebär att det ställs krav utifrån barnomsorgslagen. Jag begriper att han inte ger mig ett fullödigt svar, för det svaret skulle han själv inte gilla. Jag formulerar frågan mycket enkelt: Tror Ingvar Carlsson att barnomsorgslagen innebär någ-
ra som helst kostnader för kommunerna?

Socialdemokraterna repeterar ju gång på gång påståendet att regeringen mellan 1991 och 1994 gynnade de besuttna. Om jag har förstått saken rätt skall nu storföretagarna sätta sig ned tillsammans med Ingvar Carlsson. Det skulle förvåna mig om de slår sig ihop för att storföretagarna skall berövas resurser. Jag gissar snarast att det sker för att företagen skall gynnas, så att det på så sätt skapas nya arbetstillfällen.

Samtidigt som den sittningen sker skall ju den politik sättas i sjön som innebär att flerbarnsfamiljerna och de ensamstående mödrarna sätts åt. De barnfamiljer som har det knackigt sätts åt när de förlorar sitt vårdnadsbidrag. De sämst ställda pensionärerna får också vara med och betala.

Det blir så ihåligt, Ingvar Carlsson, att säga att den förra regeringen gynnade de besuttna när ni samtidigt missgynnar de sämst ställda grupperna!

Herr talman! Jag vill avslutningsvis gärna ha sagt att det naturligtvis är en självklarhet att fatta den hand som sträckts ut för att vi tillsammans skall göra något mot ekonomisk brottslighet.

Herr talman! Det är därför som jag har tyckt att det varit så viktigt att understryka – låt vara att det uppfattas personligt, men det får väl uppfattas så – att för att vinna trovärdighet vid den typen av engagemang gäller det att vi håller rent och snyggt omkring oss, i den mån vi kan, när det gäller egna tilltag och metoder under en valrörelse.

Anf. 41 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):

Herr talman! Både Olof Johansson och Carl Bildt har uttalat sig om Öresundsbron med anledning av den svenska räntans höjning. Jag bara konstaterar att konsortiet lånar upp pengar till sitt projekt i vilken valuta det vill, och därmed till den räntenivå som gäller. Det var en något ovidkommande debatt som herrarna förde.

Vi kan därmed lämna den frågan, men däremot inte räntenivåerna i Sverige. Vi har haft den ena chockhöjningen av räntan efter den andra under Carl Bildt. Vi har haft det oslagbara rekordet på 500 %.

Mitt i valrörelsen var Socialdemokraterna tvungna att gå in med sitt valmanifest för att lugna ner marknaden något. Men efter fem dagar står Carl Bildt här och talar som om han aldrig har varit i närheten av Rosenbad och säger: Den här hemska räntenivån måste Socialdemokraterna göra någonting åt. Nu har jag igen fem dagar på mig, Carl Bildt.

Redan under valrörelsen, när ni i realiteten hade abdikerat, gick vi från oppositionen in och försökte lugna ner marknaden. Vi skall fortsätta att arbeta för att få ner räntorna. Det är viktigt. Men Carl Bildt kan inte komma ifrån sitt ansvar.

I grunden ligger, som Carl Bildt vet, en enorm statsskuld. Under Carl Bildts tid som statsminister har vi skuldsatt oss lika mycket som under alla Sveriges tidigare statsministrar tillsammans.

Carl Bildt säger att det finns en politikerfaktor bakom den konjunkturuppgång vi nu ser. Det är ett märkligt sätt att uttrycka det. Det har skett en internationell konjunkturuppgång, det är vi överens om. Den andra faktorn är tyvärr kronans fall. Den medvetna politiken skulle vara skattesänkningarna för kapitalägarna. Professor Jan Södersten på Handelshögskolan har sagt att det inte har gett ett enda jobb.

Carl Bildt beskriver socialdemokraternas saneringsplan som en pytteplan. Själv använde han sig i valrörelsen enbart av en meny. Det var det fantastiska, ett regeringsparti som inte var i närheten av en gemensam regeringspolitik för att göra någonting åt problemen.

Moderata samlingspartiet hade själv inga konkreta förslag. Man räknade upp en meny. I en fantastisk TV-intervju med Carl Bildt skulle han försöka förklara att det inte fanns någonting i denna som inte skulle prioriteras.

Sedan kan Carl Bildt inte klaga över att jag svarar på frågor i mitt sista inlägg, eftersom Carl Bildt under sin tid som statsminister attackerade mig i helt nya frågor. Detta är svaren på de frågor som Carl Bildt tog upp i sitt sista inlägg, och därmed har jag fullgjort mitt uppdrag.

Partiledardebatten var härmed avslutad.

4 § Anmälan om utskottens presidier, m.m.

Förste vice talmannen meddelade att till ordförande resp. vice ordförande i utskotten hade valts följande ledamöter:

konstitutionsutskottet

Birgit Friggebo (fp) ordförande

Kurt Ove Johansson (s) vice ordförande

finansutskottet
Jan Bergqvist (s) ordförande
Per-Ola Eriksson (c) vice ordförande

Prot. 1994/95:8
12 oktober

skatteutskottet
Lars Hedfors (s) ordförande
Bo Lundgren (m) vice ordförande

justitieutskottet
Gun Hellsvik (m) ordförande
Lars-Erik Lövdén (s) vice ordförande

lagutskottet
Agne Hansson (c) ordförande
Anita Persson (s) vice ordförande

utrikesutskottet
Maj-Lis Lööw (s) ordförande
Margaretha af Ugglas (m) vice ordförande

försvarsutskottet
Arne Andersson (m) ordförande
Britt Bohlin (s) vice ordförande

socialförsäkringsutskottet
Maj-Inger Klingvall (s) ordförande
Gullan Lindblad (m) vice ordförande

socialutskottet
Sten Svensson (m) ordförande
Bo Holmberg (s) vice ordförande

kulturutskottet
Åke Gustavsson (s) ordförande
Elisabeth Fleetwood (m) vice ordförande

utbildningsutskottet
Berit Löfstedt (s) ordförande
Beatrice Ask (m) vice ordförande

trafikutskottet
Monica Öhman (s) ordförande
Wiggo Komstedt (m) vice ordförande

jordbruksutskottet
Lennart Daléus (c) ordförande
Inga-Britt Johansson (s) vice ordförande

näringsutskottet
Birgitta Johansson (s) ordförande
Hadar Cars (fp) vice ordförande

arbetsmarknadsutskottet
Johnny Ahlqvist (s) ordförande
Elver Jonsson (fp) vice ordförande

bostadsutskottet
Knut Billing (m) ordförande
Lennart Nilsson (s) vice ordförande

Vidare meddelade förste vice talmannen att till ordförande resp. vice ordförande i följande parlamentarikerkommittéer hade valts följande ledamöter:

i den svenska delegationen till Europeiska frihandelssammanslutningens (EFTA) parlamentarikerkommitté, i den svenska delegationen till Europeiska ekonomiska samarbetsområdets (EES) gemensamma parlamentarikerkommitté och i den svenska delegationen till EFTA-staternas parlamentarikerkommitté
Berit Löfstedt (s) ordförande
Lars Tobisson (m) vice ordförande

den svenska delegationen till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige
Berit Löfstedt (s) ordförande
Hadar Cars (fp) förste vice ordförande
Lars Tobisson (m) andre vice ordförande

5 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
1994/95:21 till socialförsäkringsutskottet
1994/95:23 till justitieutskottet
1994/95:24 till utrikesutskottet
1994/95:26 till socialförsäkringsutskottet
1994/95:27 och 33 till justitieutskottet

Skrivelser
1994/95:1 till utbildningsutskottet
1994/95:20 och 22 till näringsutskottet
1994/95:32 till justitieutskottet
1994/95:38 till utrikesutskottet

Förslag
1994/95:RR2 till arbetsmarknadsutskottet
1994/95:RR3 till näringsutskottet
1994/95:RR4 till justitieutskottet
1994/95:RR7 till trafikutskottet
1994/95:RR8 till lagutskottet

Prot. 1994/95:8
12 oktober

Redogörelse
1994/95:NR1 till utrikesutskottet

6 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Redogörelse
1994/95:RR1 Riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för budget-
året 1993/94

Motioner
med anledning av prop. 1993/94:217 En reformerad datalag
1994/95:K1 av Kurt Ove Johansson m.fl. (s)

med anledning av prop. 1993/94:251 Förmyndarskapslagstiftningen
1994/95:L1 av Kenth Skårvik (fp)

med anledning av förs. 1993/94:RR8 Riksdagens revisorers förslag
angående tillsyn av djurskydd
1994/95:Jo1 av Gudrun Lindvall (mp)

med anledning av förs. 1993/94:RR11 Riksdagens revisorers förslag
angående tillsyn av skolan
1994/95:Ub1 av Gunnar Goude (mp)
1994/95:Ub2 av Birthe Sörestedt m.fl. (s)
1994/95:Ub3 av Inger Davidson (kds)

7 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes:

den 11 oktober

1994/95:5 av *Sten Andersson* (m) till statsrådet Mats Hellström om
kampen mot narkotikan vid ett EU-medlemskap

den 12 oktober

1994/95:6 av *Dan Ericsson* (kds) till finansministern om den ekono-
miska politiken och miljöpolitiken

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 oktober.

8 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställdes:

den 11 oktober

1994/95:16 av *Håkan Strömberg* (s) till kommunikationsministern om en obligatorisk ansvarsförsäkring för sjöfart

1994/95:17 av *Mats Odell* (kds) till kommunikationsministern om Arlandabanan

den 12 oktober

1994/95:18 av *Mats Odell* (kds) till kommunikationsministern om trafikeringsmonopolet på järnvägen

1994/95:19 av *Mats Odell* (kds) till finansministern om saneringen av statsfinanserna

1994/95:20 av *Gustaf von Essen* (m) till statsrådet Leif Blomberg om avvisning av bosnier till Kroatien

1994/95:21 av *Åke Carnerö* (kds) till kommunikationsministern om trafikens infrastruktur i Bohuslän

Frågorna redovisas i bilaga som fogas till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 18 oktober.

9 § Kammaren åtskildes kl. 13.37.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 3 § anf. 20 (delvis) och av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll	1
2 § Beslut om hänvisning till utskott	1
3 § Partiledardebatt med anledning av regeringsförklaring- en	1
Anf. 1 CARL BILDT (m):.....	1
Anf. 2 OLOF JOHANSSON (c):.....	5
Anf. 3 BENGT WESTERBERG (fp):.....	8
Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v):	12
Anf. 5 BIRGER SCHLAUG (mp):.....	14
Anf. 6 ALF SVENSSON (kds):.....	18
Anf. 7 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	21
Anf. 8 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:	24
Anf. 9 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):	25
Anf. 10 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:	26
Anf. 11 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	27
Anf. 12 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:	28
Anf. 13 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	28
Anf. 14 BIRGER SCHLAUG (mp) replik:	29
Anf. 15 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	30
Anf. 16 ALF SVENSSON (kds) replik:	31
Anf. 17 Statsminister INGVAR CARLSSON (s)	31
Anf. 18 ALF SVENSSON (kds) replik:	32
Anf. 19 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	33
Anf. 20 BENGT WESTERBERG (fp) replik:.....	34
Anf. 21 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	35
Anf. 22 BENGT WESTERBERG (fp) replik:.....	36
Anf. 23 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	37
Anf. 24 OLOF JOHANSSON (c) replik:	38
Anf. 25 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	39
Anf. 26 OLOF JOHANSSON (c) replik:	39
Anf. 27 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	40
Anf. 28 CARL BILDT (m):.....	41
Anf. 29 OLOF JOHANSSON (c):.....	42
Anf. 30 BENGT WESTERBERG (fp):.....	43
Anf. 31 GUDRUN SCHYMAN (v):	44
Anf. 32 BIRGER SCHLAUG (mp):.....	45
Anf. 33 ALF SVENSSON (kds):.....	46
Anf. 34 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):.....	46
Anf. 35 CARL BILDT (m):.....	48
Anf. 36 OLOF JOHANSSON (c):.....	49
Anf. 37 BENGT WESTERBERG (fp):.....	50
Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v):	51

Anf. 39 BIRGER SCHLAUG (mp):	52
Anf. 40 ALF SVENSSON (kds):	53
Anf. 41 Statsminister INGVAR CARLSSON (s):	53
4 § Anmälan om utskottens presidier, m.m.	54
5 § Hänvisning av ärenden till utskott	56
6 § Bordläggning	57
7 § Anmälan om interpellationer	57
1994/95:5 av <i>Sten Andersson</i> (m) till statsrådet Mats Hellström om kampen mot narkotikan vid ett EU-medlemskap	57
1994/95:6 av <i>Dan Ericsson</i> (kds) till finansministern om den ekonomiska politiken och miljöpolitiken	57
8 § Anmälan om frågor	58
1994/95:16 av <i>Håkan Strömberg</i> (s) till kommunikationsministern om en obligatorisk ansvarsförsäkring för sjöfart	58
1994/95:17 av <i>Mats Odell</i> (kds) till kommunikationsministern om Arlandabanan	58
1994/95:18 av <i>Mats Odell</i> (kds) till kommunikationsministern om trafikeringsmonopolet på järnvägen	58
1994/95:19 av <i>Mats Odell</i> (kds) till finansministern om saneringen av statsfinanserna	58
1994/95:20 av <i>Gustaf von Essen</i> (m) till statsrådet Leif Blomberg om avvisning av bosnier till Kroatien	58
1994/95:21 av <i>Åke Carnerö</i> (kds) till kommunikationsministern om trafikens infrastruktur i Bohuslän	58
9 § Kammaren åtskildes kl. 13.37	58